

ISLAM TIENHAARASSA on vahva puheenvuoro islamin uudelleen elvyttämisen puolesta. Tämä 1930-luvulla kirjoitettu, mutta ajankohtaisuutensa säilyttänyt, kirja näkee länsimaisuuden jäljittelemisen islamilaisuuden suurimpana uhkana. Tekijä näkee länsimaisen kulttuurin olevan vastuussa maailmassa vallitsevasta henkisestä levottomuudesta. Islamkaan ei ole säästynyt sen vaikutuksilta.

Kirja keskittyy puhtaasti tähän muslimimaailmaan kohdistuvaan ongelmaan ja vakuuttavalla tavallaan teroittaa muslimeille kuinka siihen on suhtauduttava. Länsimainen ajattelu on pohjimmiltaan materialistista ja islam taas perustuu uskonnolliselle elämäkäsitykselle. Eettisesti korkeammalla tasolla oleva islam ei hyödy länsimaisista vaikutteista. Nämä kaksi kulttuuria eivät kulje samaan suuntaan.

Kirjan tekijä Muhammad Asad, alkujaan itävaltalainen Lähi-idän kirjeenvaihtaja, kääntyi islamiin v. 1926. Tämän jälkeen hän asui kuusi vuotta kuningas Ibn Saud'in henkilökohtaisena ystävänä (Saudi-) Arabiassa. Erinäisten vaiheitten jälkeen hän ajautui Intiaan, jossa v. 1934 saattoi tämän kirjan päätökseen.

Pakistanin syntymisen (1947) jälkeen hänet kutsuttiin johtamaan Pakistanin Islamilaista Jälleenrakennusministeriötä. Tästä tehtävästä hän siirtyi Pakistanin ulkoministeriöön, aluksi Lähi-idän osaston päälliköksi, jonka jälkeen hänet nimitettiin Pakistanin täysivaltaiseksi suurlähettilääksi Yhdistyneisiin Kansakuntiin.

Muhammed Asadin merkitys islamilaisuuden elvyttämisessä on usein lähes unohdettu. Arabit ovat uskonnollisesti olleet niin huonossa jamassa, ettei heille sopisi korostaa länsimaista alkuperää olleen ihmisen oikaisseen heille uskontonsa harjoittamiseen liittyviä virheitä. Intian niemimaan muslimit sen sijaan tiedostavat Asadin roolin. Asad nimittäin vaikutti erityisesti Hasan al-Bannan, muslimiveljeskunnan egyptiläisen perustajan ajatteluun. Al-Banna oli aiemmin kannattanut tiukasta sunnan seuraamisesta poiketen sekularismia, mutta Asadin kerrotaan vaikuttaneen häneen tässä asiassa. Asad korostaa tässäkin teoksessa profeetan esikuvan, sunnan, seuraamisen tärkeyttä.

Inhimillisesti ajatellen Asadin islamin uskoon kääntymisen jälkeen kohtaamat kokemukset ovat todella olleet traagisia. Hänen saksalainen vaimonsa kuoli pyhiinvaelluksella Mekassa. Muutettuaan Intian niemimaalle Asad käänsi Sahih al-Bukharin hadith-kokoelma arabiasta englannin kielelle. Tämä kesti 14-vuotta. Intian ja Pakistanin jakaantumisen aikoihin hindut tunkeutuivat hänen asuntoonsa. Asad sai katsella 14-vuoden työnsä uimista joessa. Optimistisesti hän näki tämän työn auttaneen Koraanin kääntämisessä englannin kielelle, joka on vieläkin arvossa pidetty versio. Toisaalta hänen nousunsa korkeaan asemaan islamilaisessa valtiossa on myöskin vertaansa vailla oleva tarina.

ISLAM TIENHAARASSA

SISÄLLYSLUETTELO:

Esipuhe

Islamin avoin tie

Länsimaisuuden henki

Ristiretkien varjo

Hadithit ja sunna

Sunnan henki

Loppusanat

ESIPUHE:

Ihmiskunta on tuskin koskaan ollut yhtä levoton kuin meidän aikanamme. Edessämme ei ole ainoastaan lukuisia ongelmia, joihin aikaisemmin ei ole löydetty ratkaisumalleja, vaan myös näkökulmamme näihin ongelmiin poikkeaa aikaisemmin totutusta. Kaikissa maissa yhteiskunnat läpikäyvät perusteellisia muutoksia. Vauhti, jolla muutokset etenevät on eri paikoissa erilainen. Silti kaikkialla on havaittavissa sama puskeva energia, joka ei jätä mahdollisuutta pysähtymiseen eikä epäröintiin.

Islamin maailma ei ole poikkeus tässä suhteessa. Myöskin täällä voidaan havaita vanhojen tapojen ja ajatusten asteittain katoavan ja muuttavan muotoaan. Minne tämä kehitys johtaa? Kuinka syväälle se yltää? Missä määrin se sopii yhteen islamin kulttuurisen tehtävän kanssa?

Tämä kirja ei edes pyri antamaan tyhjentäviä vastauksia näihin kaikkiin kysymyksiin. Tilanpuutteen vuoksi vain yksi erityinen muslimimaailmaa koskettava ongelma on otettu keskustelun kohteeksi - nimittäin kysymys: miten muslimien tulisi suhtautua Länsimaiseen sivilisaatioon? Aiheen monitahoisuus on kuitenkin tehnyt välttämättömäksi laajentaa tutkimusta ja käsitellä islamin keskeistä perustaa, nimittäin sunna-periaatetta. Teeman laajuus ei mahdollista muuta kuin pelkkien ääriviivojen hahmottamisen. Siitä huolimatta tai juuri siksi uskon tämän alustuksen kannustavan muita pohtimaan syvemmillä tätä mitä perustavimmanlaatuista ongelmaa.

Ja sitten jotakin itsestäni - koska muslimeilla on oikeus tietää, kun islamiin kääntynyt puhuu heille, kuinka ja miten hän on ratkaisuunsa päätenyt.

Vuonna 1922 jätin kotimaani Itävallan matkatakseeni halki Afrikan ja Aasian joidenkin johtavien manner-Eurooppalaisten lehtien erikoiskirjeenvaihtajan ominaisuudessa. Siitä lähtien olen oleskellut lähes yhtäjaksoisesti islamilaisessa idässä. Ensi alkuun kiinnostukseni kosketuksiini tullessiin maihin oli puhtaasti ulkopuolista. Näin edessäni perusteiltaan eurooppalaisesta poikkeavan sosiaalisen järjestyksen ja maailmankatsomuksen. Heti alussa myötätuntoni heräsi tuota elämäkäsitystä kohtaan, joka kiireellisen ja mekanooidun eurooppalaisen elämänmallin rinnalla, näyttäytyi paljon rauhanomaisempana - tai suorastaan : inhimillisempänä. Tämä tuntemani myötätunto sai minut tutkimaan mistä nämä erot johtuivat ja siten kiinnostuin muslimien uskonnollisista opetuksista. Kyseisenä aikana tämä kiinnostus ei ollut riittävän voimakasta saamaan minua islamin piiriin, mutta se avasi minulle näkymän edistykselliseen ihmisyhteisöön, joka oli järjestäytynyt vähimmin mahdollisin sisäisin ristiriidoin ja mitä suurimmalla määrällä todellista veljeyden tunnetta. Nykypäivän muslimien elämän todellisuus näytti kuitenkin olevan todella kaukana niistä ihanteellisista mahdollisuuksista, joita islamin uskonnolliset opetukset tarjosivat. Mikä islamissa oli ollut edistyksellistä ja liikkuvaa oli muuttunut muslimien keskuudessa veltoksi ja pysähtyneeksi. Mikä siinä oli ollut ylevämielistä ja valmiutta itsensä uhraamiseen, oli nykypäivän muslimien käsissä kieroutunut kapeakatseisuudeksi ja mukavuudenhaluksi.

Tehtyäni tämän huomion ja mietittyäni sitä suurta epäsuhtaa, joka vallitsi menneisyyden ja nykyisyyden välillä, yritin tarkastella edessäni olevaa ongelmaa läheisemmästä näkökulmasta: pyrin kuvittelemaan itseni islamin piiriin. Se oli puhtaasti älyllinen kokeilu; ja jo lyhyen ajan sisällä se avasi minulle oikean ratkaisun. Tajusin muslimien sosiaalisen ja kulttuurisen rappion johtuvan puhtaasti siitä, että nämä olivat hengessään lakanneet noudattamasta islamin opetuksia. Islam oli vielä olemassa; mutta se oli enää pelkkä ruumis ilman sielua. Se sama perusta, mikä oli kerran ollut muslimimaailman voimana oli nyt syynä sen heikkouteen: islamilainen yhteiskunta oli alusta lähtien rakennettu puhtaasti uskonnolliselle pohjalle ja tämän pohjan heikkeneminen on väistämättä johtanut sen kulttuurisen rakenteen heikkenemiseen - ja voi mahdollisesti jopa johtaa sen lopulliseen häviämiseen.

Mitä enemmän ymmärsin kuinka vahvoja ja äärimmäisen käytännöllisiä islamin opetukset ovat, sitä enemmän aloin ihmetellä, miksi muslimit olivat jättäneet niiden täydellisen noudattamisen elämästään. Keskustelin tästä kysymyksestä lukuisten ajattelevien muslimien kanssa - alkaen Libyan aavikoilta Pamieriin ja Bosporukselta aina Arabian merelle saakka. Siitä tuli minulle lähes

pakkomielle, joka jätti varjoonsa kaikki muut islamilaiseen maailmaan liittyvät kysymykset. Tämä kyselyni meni lopulta niin pitkälle, että minä, ei-muslimi, puhuin muslimeille kuin olisin puolustanut islamia heidän välinpitämättömyyttään ja velttouttaan vastaan. En havainnut itsessäni tätä kehitystä, kuin vasta eräänä päivänä - se oli syksyllä 1925, Afghanistanin vuorilla - eräs paikallinen maakunnan kuvernööri sanoi minulle: "Mutta sinähän olet muslimi, mutta et vain tiedä sitä itse". Nämä sanat säväyttivät minua ja mykistyin. Mutta sitten palattuani jälleen kerran Eurooppaan, 1926, tajusin asenteeni perusteella olevan vain johdonmukaista, että käännyin islamin uskoon.

Tämä siitä ympäristöstä, jossa minusta tuli muslimi. Siitä asti minulta on kysytty lukuisia kertoja: "Miksi käännyit islamiin? Mikä veti sinua erityisesti puoleesi?" - ja minun täytyy tunnustaa: en tiedä tyydyttävää vastausta. Mikään sen erityinen opetus ei minua vetänyt, vaan koko tuo suurenmoinen kokonaisuus, sen selittämättömällä tavalla yhteensopivat moraaliset opetukset ja sen käytännöllinen elämänohjelma. En voinut sanoa, enkä edes vielä, mikä puoli siinä vetoaa minuun eniten. Islam edustaa minulle rakenteeltaan täydellistä arkkitehtuuria. Kaikki sen osat täydentävät toisiaan sopusuhtaisesti; missään ei ole liikaa, eikä mitään puutu, mikä saa aikaan täydellisen tasapainon ja kiinteän rakenteen. Kenties tämä tunne, että kaikki islamin opetuksissa ja edellytyksissä "on oikeilla paikoillaan", on tehnyt minuun mitä voimakkaimman vaikutuksen. Saattaa olla, että on myös ollut muita vaikutelmia, joita minun on tänään vaikea arvioida. Kaikesta huolimatta, kyse on rakkaudesta; ja rakkaus koostuu monista tekijöistä: haluistamme ja kaipauksistamme, korkeista pyrkimyksistämme ja puutteistamme, voimastamme ja heikkouksistamme. Niin oli minun tapauksessani. Islam yllätti minut kuin rosvo talon yöllä; mutta toisin kuin rosvot, se tuli sisään jäädäkseen.

Olen siitä lähtien halunnut oppia islamista niin paljon kuin mahdollista. Opiskelin Koraania ja perimätietoa Profeetasta (rauha hänelle); opiskelin islamin kieltä ja sen historiaa, sekä paljon kaikkea mitä siitä on kirjoitettu sekä puolesta että vastaan. Vietin yli viisi vuotta Hijazissa ja Najdissa, pääasiassa Medinassa, että voisin kokea jotain siitä ympäristöstä, jossa Arabian Profeetta julisti tätä uskontoa. Samalla kun Hijaz on monien maiden muslimien kohtaamispaikka, sain siellä tilaisuuden vertailla aikamme uskonnollisia ja sosiaalisia päävirtauksia. Ne havainnot ja vertailut saivat minut vahvasti vakuuttuneeksi, että huolimatta kaikesta muslimien taantumisesta ja heidän puutteistaan, islam hengellisenä ja sosiaalisena ilmiönä on edelleen kaikkein suurin voima mitä ihmiskunta on koskaan saanut kokea. Siitä lähtien koko mielenkiintoni on keskittynyt siihen kuinka uudelleen elvyttää se.

Tämä pieni kirja pyrkii tuomaan oman vaatimattoman panoksensa tuon suuren päämäärän saavuttamiseksi. Se ei edes pyri olemaan täysin kiihkon tutkielma asioista. Siinä julkituodaan ristiriita, kuten sen näen, ristiriita: Islam vastaan Länsimainen sivilisaatio. Sitä ei ole kirjoitettu sellaisille yksilöille, jotka pitävät islamia vain hyödyllisenä sosiaalisen elämän apuvälineenä, vaan se on kirjoitettu sellaisille, joiden sydämissä elää vielä kipinä siitä tulesta, joka paloi Profeetan seuralaisissa - siitä tulesta, joka aikoinaan teki islamista sen suuren yhteiskunnallisen järjestyksen kuin myös kulttuurisen saavutuksen.

Huhtikuussa 1934
Muhammed Asad

ISLAMIN AVOIN TIE

Eräs tätä aikaa parhaiten kuvaavista iskulauseista kuuluu "avaruuden valloitus". Yhteydenpitovälineet ovat kehittyneet niin, että aikaisemmat sukupolvet eivät osaneet edes uneksia sellaisesta. Nämä uudet välineet ovat tehneet mahdolliseksi nopeamman tavaroiden kulun maailmassa kuin koskaan aiemmin ihmiskunnan historiassa. Tämän kehityksen seurauksena kansat

ovat tulleet toisistaan taloudellisesti riippuvaisiksi. Ainoallakaan kansalla ei ole enää varaa eristäytyä muusta maailmasta. Taloudellinen kehitys ei ole enää paikallista. Se on muuttunut luonteeltaan maailmanlaajuiseksi. Se jättää, ainakin pyrkii jättämään, poliittiset rajat ja maantieteelliset etäisyydet huomiotta. Tämän kehityksen myötä kasvaa tarve - mahdollisesti jopa tavaroiden ja muun materialistisen puolen liikkumista tärkeämpänä - siirtää ajatuksia ja kulttuurisia arvoja. Samalla kun nämä kaksi voimaa, taloudellinen ja kulttuurinen, kulkevat usein käsikäsin, niiden toimintamallit poikkeavat toisistaan. Talouden peruslait edellyttävät, että maiden välinen kauppavaihto kulkee molempiin suuntiin. Tämä tarkoittaa, ettei mikään maa voi olla pelkästään ostaja, toisen maan toimiessa myyvänä osapuolena. Pitkällä tähtäyksellä kummankin on tehtävä molempia samanaikaisesti, antaa ja ottaa, tapahtuu se sitten suoraan tai välikäsiä kautta. Kulttuurisella puolella taas tämä vaihdon rautainen laki ei ole välttämätön, eikä ainakaan selkeästi nähtävissä. Ts. ajatusten vaihto ei välttämättä perustu 'anna ja ota' periaatteelle. Ihmisluontoon kuuluu, että ne kansat ja sivilisaatiot, jotka ovat poliittisesti ja taloudellisesti elinvoimaisempia kiehtovat heikompia tai vähemmän aktiivisia ja vaikuttavat niihin älyllisellä ja yhteisöllisellä tasolla saamatta itse vaikutteita niiltä. Sellainen on myös tilanne mitä tulee länsimaiden ja muslimimaailman väleihin.

Historiallisen tarkkailijan näkökulmasta, tämä länsimaiden nykyinen yksisuuntainen vaikutus muslimimaailmaan nähden ei ole ollenkaan yllättävää, vaan historiallisessa prosessissa sille löytyy vastaavaisuuksia. Vaikka historioitsijat olisivatkin tyytyväisiä, niin meille muille ongelmaa ei ole ratkaistu. Meille, jotka emme ole pelkkiä kiinnostuneita tarkkailijoita, vaan todellisia aktiivisia toimijoita tässä näytelmässä - meille, jotka pidämme itseämme Profeetta Muhammedin (rauha ja siunaukset hänelle) seuraajina - ongelma vasta alkaa tästä. Käsityksemme mukaan islam - toisin kuin muut uskonnot - ei ole vain hengellinen asenne, jonka voi sijoittaa mihin tahansa kulttuurisiin ympäristöihin. Vaan se on itsessään kulttuurisen elämän piiri ja yhteisöllinen järjestelmä, jolla on selkeät ominaisuudet. Ulkopuolisen sivilisaation, kuten nykyisin on laita, laajentaessa säteilyään keskuuteemme ja aiheuttaessa muutoksia kulttuurisessa organissamme, me olemme pakotetut selvittämään itsellemme kulkeeko tämä ulkopuolinen vaikutus samaan suuntaan omien kulttuuristen mahdollisuuksiemme kanssa vaiko niitä vastaan. Toimiiko se virkistävänä seerumina islamin kulttuurisessa ruumiissa vaiko myrkkynä.

Vastaus tähän on saatavilla vain tarkan tutkimuksen avulla. Meidän on ensin selvitettävä molempien kulttuurien liikkeellepanevat voimat - islamilaisen ja modernin länsimaisen - ja sen jälkeen selvitettävä miten pitkälle yhteistyö näiden kahden välillä on mahdollista. Ja koska islamilainen kulttuuri on luonteeltaan uskonnollinen, meidän on ensin selvitettävä uskonnon yleinen tehtävä ihmisen elämässä. Mitä kutsutaan "uskonnolliseksi suuntautumisiksi" on luonnollinen tulos ihmisen älyllisestä ja biologisesta rakenteesta. Ihminen ei kykene itse selittämään itselleen elämän ihmettä, syntymän ja kuoleman ihmeitä, äärettömyyden ja iankaikkisuuden ihmeitä. Hänen järkeilynsä pysähtyy ylitsepääsemättömään esteeseen. Siksi hän voi tehdä vain kaksi asiaa. Ensiksikin hän voi lopettaa pohtimasta elämää kokonaisuudessaan. Tässä tapauksessa, ihminen luottaa vain ulkoisiin kokemuksiinsa ja rajaa johtopäätöksensä niihin. Siten hän voi ymmärtää yksittäisiä alueita elämästä, ja tämä ymmärrys voi kasvaa määrällisesti ja selkeydessään sitä mukaa kun ihmisen tieto luonnosta kasvaa. Silti se ymmärrys on vain osittaista - kokonaisuuden ymmärtäminen (holismi) on ihmisjärjen metodologisten välineiden ulottumattomissa. Siihen suuntaan luonnontieteet toki tähtäävät. Toinen mahdollinen väylä - mikä voi hyvin toimia tieteellisen ajattelun rinnalla - on uskonnollisuuden tie. Se johtaa ihmisen sisäisten, yleensä vaistonvaraisten kokemusten avulla, omaksumaan kokonaisvaltaisen elämäkäsitteiden. Yleensä se johtaa huomioon, että on olemassa jokin Luova Voima, joka hallitsee maailmankaikkeutta jonkin ennakkolta omaksutun suunnitelman avulla, ja joka toisaalta on ihmisymmärryksen tavoittamattomissa. Kuten jo edellä mainitsin tämä ei sulje pois sitä, että ihminen ulkopuolisena tarkkailee myös joitakin tosiasioita ja elämän alueita erikseen. Ei ole olemassa minkäänlaista ristiriitaa ulkoisen (tieteellisen) ja sisäisen (uskonnollisen) havainnoinnin välillä. Vain jälkimmäinen

näistä tarjoaa teoreettisen mahdollisuuden hahmottaa elämää yhtenä olemuksena ja vaikuttavana voimana: lyhyesti sanottuna tasapainoisena, harmoonisena kokonaisuutena. Termi "harmooninen", vaikkakin se onkin niin hirvittävän väärinkäytetty, on tärkeä tässä yhteydessä, sillä se viittaa vastaavaan asenteeseen ihmisessä itsessään. Uskonnollinen ihminen tietää, ettei hänelle eikä hänessä voi tapahtua mitään mikä olisi tulosta joidenkin tiedottomasti ja tarkoituksettomasti toimivien voimien sokeasta leikistä. Hän uskoo kaiken olevan tulosta Jumalan tietoisesta tahdosta, ja siksi kuuluvan yhteen maailmankaikkeuden suunnitelman kanssa. Tällä tavoin ihminen kykenee ratkaisemaan ristiriidan itsensä ja objektiivisen maailman (luonnon) tosiasioiden ja ilmenemisten välillä. Ihminen kaikkine mutkikkaine sielunmekanismeineen, haluineen ja pelkoineen, tunteineen ja epävarmuuksineen näkee olevansa kasvatusten mahtavan luonnon kanssa, jossa jalous ja julmuus, vaara ja turva ovat sekoittuneet erinomaisella ja selittämättömällä tavalla ja jossa kaikki tuntuu toimivan täysin eri kaavan mukaan kuin ihmisen mieli. Ei filosofia eikä kokeellinen tiede ole koskaan kyennyt selittämään tätä ristiriitaa. Tämä on se kohta, jossa uskonto astuu kuvaan.

Uskonnollisen havainnoinnin ja kokemuksen valossa yhtäällä ihmisen itsestään tietoinen minuus ja toisaalla vaikeneva, näennäisesti vastuuton luonto, asettuvat hengelliseen tasapainoon. Sillä sekä yksilön tietoisuus että häntä ympäröivä ja hänessä oleva luonto ovat vain rinnakkaisia, vaikkakin erillisiä, saman Luovan Tahdon ilmentymiä. Uskonto suo ihmiselle valtavan mahdollisuuden oivaltaa olevansa, päättymätön, hyvin suunniteltu yksikkö Luomisen ikuisessa liikkeessä, tarkoin määritelty osa maailmankaikkeuden organismin kohtalon päättymättömässä ketjussa. Tämän käsityksen psykologisena seurauksena on syvä tunne tai hengellinen varmuus - tasapaino toivon ja pelon välillä, mikä erottaa myönteisellä tavalla uskonnollisen henkilön uskonnottomasta, riippumatta uskonnosta.

Tämä perusasetelma on samanlainen kaikissa merkittävässä uskonnoissa, mitä niiden erityisopit sitten ovatkin. Yhtäläillä yhteistä niille on myös moraalinen vetoamus ihmiselle: alistua Jumalan tahtoon. Mutta islam, ja vain islam, menee tätä teoreettista selitystä ja kehoitusta pidemmälle. Se ei pelkästään opeta kaiken elämän olevan kokonaisuus - sillä kaikki on lähtöisin Jumalallisesta Ykseydestä - vaan se osoittaa meille käytännössä kuinka itse kukin voi oman yksilöllisen, maallisen elämänsä puitteissa oivaltaa Ajatuksen ja Toiminnan ykseyden omassa olemuksessaan ja tietoisuudessaan. Saavuttaakseen tämän, elämänsä korkeimman päämäärän, ihmisen ei islamissa tarvitse luopua maailmasta, hän ei tarvitse tiukkaa asketismia puhdistuakseen hengellisesti. Pelastuksensa turvaamiseksi häntä ei painosteta hyväksymään järjenvastaisia opinkappaleita. Sellaiset ovat islamissa tuntemattomia, sillä se ei ole mystinen eikä filosofinen oppi. Se on yksinkertaisesti Jumalan luoduilleen säätämien luonnonlakien mukainen elämänohjelma, ja sen korkein saavutus on ihmisen hengellisen ja lihallisen puolen täydellinen yhteensovittaminen. Islamin opetuksissa nämä molemmat puolet on sovitettu yhteen siten, ettei ihmisen lihallisen ja hengellisen olemassaolon väliin jää perustavaa laatua olevaa ristiriitaa. Niiden yhteiseloja ja erottamattomuutta korostetaan elämän luonnollisena perustana.

Uskon tämän olevan syynä islamilaisen rukouksen määrättyyn muotoon, jossa hengellinen keskittyminen ja tietyt ruumiilliset liikkeet on sovitettu yhteen. Islamin ilkeimmät arvostelijat valitsevat usein tämän rukoustavan perusteeksi väittämälleen, että islam on muotoseikkojen ja ulkokohtaisuuden uskonto. Itse asiassa toisten uskontojen ihmiset, jotka ovat tottuneet erottamaan "hengellisen" "ruumiillisesta", kuten meijerissä kerma erotetaan maidosta, eivät voi heti käsittää islamissa näiden molempien osien elävän sopusoinnussa ja ilmaisevan itseään yhdessä. Toisin sanoen islamilainen rukous koostuu henkisestä keskittymisestä ja ruumiillisista liikkeistä, koska ihmisen elämä koostuu molemmista ja toisaalta meidän oletetaan lähestyvän Jumalaa kaikin Hänen meille antamien osien muodostamana kokonaisuutena.

Edelleen tämän asenteen voi nähdä myös tawafissa, Mekan Ka'ban kiertämiseremoniassa. Koska jokaisen Pyhään Kaupunkiin menevän ehdoton velvollisuus on kiertää Ka'ba seitsämän kertaa, ja koska tämän määräyksen noudattaminen on eräs kolmesta tärkeimmästä kohdasta Mekan

pyhiinvaelluksessa, meillä on oikeus kysyä itseltämme: Mikä on tämän tarkoitus? Onko hartauden ilmaisemisen tapahduttava niin muodollisella tavalla?

Vastaus tähän on ilmeisen selkeä. Jos me kuljemme ympyrää tietyn kohteen ympäri, me siten teemme kyseisestä kohteesta toimintamme keskipisteen. Ka'ba, johonka kohti jokainen muslimi kääntää kasvonsa, edustaa symbolisesti Jumalan Ykseyttä. Pyhiinvaeltajan ruumiin liikkeet tawafissa symbolisoivat ihmisen elämän toimintaa. Niin muodoin tawaf pitää sisällään sen, että hartaiden kaipaustemme ohella myös käytännöllisen elämämme, toimintamme ja pyrkimystemme täytyy myös pitää ajatusta Jumalasta ja Hänen Ykseydestään keskipisteenään. Kuten Koraanissa sanotaan:

"Olen luonnut dzinnit ja ihmiset, jotta he palvoisivat Minua." (suura 51:56).

Siten "palvomisen" käsite poikkeaa islamissa kaikkien muiden uskontojen vastaavasta. Se ei ole pelkästään rajoittunut hartauden harjoittamiseen, esimerkiksi rukoilemiseen tai paastoamiseen. Vaan se ulottuu kaikkialle ihmisen käytännöllisessä elämässä. Mikäli elämämme päätarkoituksena on palvella Jumalaa, meidän on pidettävä tätä elämää, kaikkien osiensa muodostamana kokonaisuutena, yhtenäisenä moraalisenä velvollisuutena. Siksi meidän tulisi suorittaa kaikki - vähäpätöisimmiltäkin tuntuvat toimmemme - Jumalan palvelemisena: ts. tietoisesti osana Jumalan koko maailmankaikeuden piiriinsä sulkevaa suunnitelmaa. Sellainen asioiden tila on tavanomaisilla lahjoilla varustetulle ihmiselle kaukainen ihanne; mutta eikö uskonnon tarkoituksena olekin tuoda ihanteet todelliseen elämään?

Islamin kantaa tässä suhteessa ei voi ymmärtää väärin. Se opettaa meille ensinnäkin, että Jumalan palveleminen ihmiselämän moninaisissa toimissa on tämän elämän todellinen päämäärä. Toiseksi se opettaa meille, että tämän saavuttaminen on mahdotonta, mikäli me jaamme elämämme kahteen osaan, hengelliseen ja materiaaliseen. Meidän tulee sovittaa ne yhteen, tietoisuudessamme ja toiminnassamme, yhdeksi tasapainoiseksi kokonaisuudeksi. Käsitteemme Jumalan Ykseydestä täytyy heijastua pyrkimyksissämme sovittaa yksiin ja yhtenäistää elämän eri alueet.

Tämän asenteen johdonmukaisena tuloksena on yhä suurempi ero islamin ja muiden tunnettujen uskonnollisten järjestelmien välillä. Itse asiassa on havaittavissa, että islam ei pelkästään ota tehtäväkseen määritellä ihmisen ja Luojan välistä metafyyssistä suhdetta. Vaan se määrittelee vähintään samanlaisella hartaudella myös maalliset suhteet yksilön ja ympäröivän yhteisön välillä. Maallista elämää ei pidetä pelkästään tyhjänä kuorena, jonkinlaisena tulevan Tuonpuoleisen merkityksettömänä varjona, vaan myös omana riippumattomana kokonaisuutenaan. Jumala ei ole Ykseys pelkästään olemukseltaan, vaan myös tarkoituksessaan. Siitä syystä myös Hänen luotunsa on ykseys, mahdollisesti olemukseltaan, mutta varmasti ainakin toiminnassaan.

Jumalan palveleminen edellä esitetetyssä, laajassa muodossa, muodostaa islamin mukaan elämän tarkoituksen. Vain tämä malli osoittaa meille ihmisen mahdollisuuden saavuttaa täydellisyys yksilöllisessä maallisessa elämässään. Kaikista uskonnollisista järjestelmistä vain islam julistaa, että yksilöllinen täydellisyys on mahdollinen maallisemme elämämme puitteissa. Islam ei lykkää tätä täyttymystä kunnes kaikki ns. "lihan" himot on tukahdutettu, kuten kristillinen opetus kuuluu. Islam ei myöskään lupaa mitään jälleensyntymien loputonta ketjua, kuten hindulaisuus. Eikä islam yhdy buddismiinkaan, jonka mukaan täydellisyys ja pelastus on saavutettavissa vain yksilöllisen, itsen täydellisen alistamisen ja sen maailmaan liittyvien tunnesiteiden katkaisemisen kautta. Ei: - islam hyväksyy opin jossa ihminen voi saavuttaa täydellisyuden maallisessa yksilöllisessä elämässään ja vielä käyttäen hyväkseen kaikkia tämän maailmansa mahdollisuuksia.

Väärinkäsitysten välttämiseksi termi "täydellisyys" on syytä määritellä tarkemmin sen mukaan kuin sitä tässä yhteydessä on käytetty. Niin kauan kuin me olemme tekemisissä inhimillisten, biologisesti rajoittuneiden olentojen kanssa, emme voi edes käsitellä ajatusta "ehdottomasta" täydellisyydestä, sillä kaikki ehdoton kuuluu Jumalallisiin määritteisiin. Inhimillisellä täydellisyydellä, todellisessa uskonnollisessa ja moraalisessa mielessä, täytyy välttämättä olla

suhteellinen ja yksilöllinen merkityksensä. Tämä ei viittaa kaikkien kuviteltavissa olevien hyvien ominaisuuksien omaamiseen, ei edes edistykselliseen uusien ulkopuolisten ominaisuuksien hankkimiseen. Vaan kyse on puhtaasti *jo yksilössä piilevänä olemassa olevien hyvien luontaisten ominaisuuksien esille saamisesta*. Johtuen luonnon elämänilmiöiden monimuotoisuudesta yksilöiden synnynnäiset ominaisuudet poikkeavat toisistaan. Siitä syystä olisikin järjetöntä olettaa, että kaikkien ihmisten pitäisi, tai että he edes voisivat, pyrkiä yhtä samanlaista täydellisyyden "tyyppiä" kohti. Kuten olisi järjetöntä edellyttää kilpahevosen ja kyntöhevosen omaavan samat ominaisuudet. Molemmat voivat olla yksilöinä täydellisiä ja tyydyttäviä, mutta niiden alkuperäiset ominaisuudet ovat *erilaisia*. Samoin on laita ihmisyksilöiden tapauksissa. Mikäli täydellisyydelle asetettaisiin tietty "tyyppi" - esim. kristinuskon kohdalla se olisi askeettinen pyhimys - ihmisten pitäisi luovuttaa, tai muuttaa, tai tukahduttaa yksilölliset eronsa. Tämähän loukkaisi selvästi jumalallista lakia yksilöiden eroavaisuudesta, joka vallitsee kaikessa elämässä maan päällä. Tämän vuoksi islam, joka ei ole tukahduttava uskonto, sallii ihmiselle erittäin laajan kirjon henkilökohtaisessa ja yhteisöllisessä olemassaolossa. Niin, että eri ominaisuudet, temperamentit ja psykologiset taipumukset löytäisivät yksilöissä myönteisen ilmaisunsa. Niin muodoin ihminen voi olla askeettinen tai hän voi nauttia aistillisuudestaan täydessä mitassaan, toki laillisissa rajoissa. Hän voi olla paimentolainen ja vaellella erämaita ympäriinsä, ilman tietoa huomisen päivän ruuasta. Tai hän voi olla rikas tavaroidensa ympäröivä kauppias. Niin kauan kuin hän vilpittömästi ja tietoisesti alistuu Jumalan säättämiin lakeihin, hän on vapaa muokkaamaan elämästään taipumustensa mukaisen. Hänen velvollisuutensa on toimia parhaan kykynsä mukaan ja siten kunnioittaa elämän lahjaa, jonka on Luojaltaan saannut; ja auttaa omalla kehitymisellään muiden kanssaihminen henkistä, yhteisöllistä ja materiaalista kehitystä. Hänen yksilöllisen elämänsä *muotoa* ei kuitenkaan ole millään tavoin asetettu vakioksi. Siten hän on vapaa tekemään valintoja kaikkien valittavissa olevien laillisten mahdollisuuksien välillä.

Tämän islamin "liberalismin" pohjana on käsitys, että ihminen on pohjimmiltaan hyvä. Tämä poikkeaa kristillisestä perisyntin ajatuksesta, samoin kuin hindujen opetuksista, joiden mukaan ihminen on alunperin alhainen ja epäpuhdas ja hänen täytyy käydä läpi lukuisia tuskaisia sielunvaelluksia matkalla kohti lopullista täydellisyyden tavoitetta. Islamilainen oppi kiistää nämä uskomalla ihmisen syntyneen puhtaana ja edellämämainitun tavalla mahdollisuuksiltaan täydellisenä. Pyhässä Koraanissa sanotaan:

"Olemme luoneet ihmisen sopusuhtaiseksi", - mutta samaan vetoon jae jatkuu:
"...mutta lopulta me palautamme hänet alhaiseksi, paitsi niitä, jotka uskovat ja tekevät hyviä töitä". (suura 95:4,5).

Tässä jakeessa ilmaistaan selkeästi, että ihminen on alkuperältään hyvä ja puhdas. Lisäksi vielä, että ihmisen epäusko ja hyvien tekojen puute voivat tuhota tämän alkuperäisen sopusuhtaisuuden. Toisaalta ihminen voi säilyttää tai palauttaa sen alkuperäisen yksilöllisen sopusuhtaisuutensa, mikäli hän ymmärtää Jumalan Ykseyden ja alistuu Hänen lakeihinsa. Siten islamin mukaan pahuus ei ole välttämätön eikä pohjimmainen olemus ihmisessä. Se tulee mukaan ihmisen myöhemmässä elämässä ja johtuu Jumalan jokaiselle antamien hyvien ominaisuuksien väärinkäytöstä. Ne ominaisuudet ovat, kuten on jo aiemmin sanottu, erilaisia eri yksilöiden välillä. Silti mahdollisuuksiltaan täydellisiä itsessään ja niiden täysi kehittyminen on mahdollista ihmisen maanpäällisen elämän puitteissa. Pidämme itsestään selvänä, että kuoleman jälkeen tuntemuksemme ja havainnointimme muuttuvat. Silloin meille suodaan uusia ominaisuuksia ja mahdollisuuksia, jotka tekevät ihmissielun kehityksen edelleen mahdolliseksi; mutta tämä koskee vain tulevaa elämää. Maallisessa elämässämme me kaikki voimme islamin opetuksien mukaan saavuttaa täydellisyyden asteen kehittämällä jo olemassaolevia yksilöllisiä piirteitämme.

Islam on ainoa uskonto, joka sallii ihmisen nauttia täydessä mitassa maallisesta elämästään unohtamatta hetkeksikään hengellistä asennoitumistaan. Kuinka suuresti tämä eroaakaan

kristinuskon käsityksistä! Kristinuskon oppien mukaan ihmiskunta laahustaa eteenpäin kantaen mukanaan Aadamin ja Eevan tekemää perisyntiä. Siitä seuraa, että koko elämä koetaan (ainakin opillisen teorian mukaan) synkkänä murheen laaksona. Se on kahden vastakkaisen voiman taistelukenttä: saatana edustaa pahaa ja Jeesus Kristus hyvää. Saatana pyrkii ruumillisten houkutuksiensa kanssa estämään ihmissielun kehitystä iankaikkisen kirkkauden tiellä. Sielu kuuluu Kristukselle ja ruumis jää saatanallisten vaikutuksien pelikentäksi. Saman voi ilmaista myös: materiaallinen maailma on perusteiltaan saatanallinen, kun taas hengellinen maailma on jumalallinen ja hyvä. Kaikki mikä ihmisluonnossa on materiaalista tai "lihallista", kuten kristinuskon teologiassa on tapana sanoa, on suoraa seurausta siitä, että Adam kuunteli pimeydenruhtinaan helvetillisiä houkutuksia. Siitä syystä saavuttaakseen pelastuksen ihmisen on käännettävä sydämensä pois lihallisesta maailmasta kohti hegellistä maailmaa, missä "ihmiskunnan syntitaakka" on sovitettu Kristuksen ristinkärsimyksellä.

Vaikkei tätä oppia käytännössä noudatetaakaan - tai ole edes koskaan noudatettu - sellaisen opin pelkkä olemassaolo saa uskonnollisesti suuntautuneessa ihmisessä väistämättä aikaan huonon omantunnon. Hän heittelee ehdottoman käskyn hylätä maailma ja hänen luonnollisen sydämen halunsa elää ja nauttia elämästä välillä. Koko ajatus perinnöllisyyden takia väistämättömästä perisynnistä sekä tuo tavalliselle ihmisjärjelle käsittämätön myytti Jeesuksen ristin lunastustyöstä, pystyttävät muurin ihmisen hengellisten kaipauksien ja hänen oikeutetun elämänhalunsa välille.

Islamissa ei ole mitään perisyntiä. Me pidämme sitä Jumalan oikeudenmukaisuuden kanssa yhteensovittamattomana. Jumala ei pidä lasta vastuullisena isänsä tekemisistä. Kuinka Hän olisi voinut tehdä niistä lukemattomista ihmiskunnan sukupolvista vastuullisia johonkin kaukaisen esi-isän tekemää tottelemattomuuden syntiin? Epäilemättä on mahdollista rakentaa filosofisia selityksiä tälle eriskummalliselle oletukselle. Kuitenkin yksinkertaiselle järjelle se tulee jäämään yhtä keinotekoiseksi ja epätydyttäväksi kuin Kolminaisuusopin käsite. Koska islamissa ei ole mitään perisyntiä, ei siinä ole myöskään mitään yleismaailmallista lunastusta siitä. Lunastus ja kirous ovat *yksilökohtaisia*. Jokainen muslimi on oma lunastajansa. Hänellä on kaikki mahdollisuudet hengelliseen menestykseen ja epäonnistumiseen omassa sydämessään. Koraani sanookin ihmisluonnosta:

"Jokainen saa ansionsa mukaan niin hyvässä kuin pahassakin". (suura 2:286).

Toisessa jakeessa sanotaan:

"Ja ihminen saa vain ansionsa mukaan".(suura 53:39).

Vaikkei islam jaakaan kristinuskon raskasmielistä näkemystä elämästä, ei se myöskään anna maalliselle elämälle samanlaista liioiteltua arvoa kuin moderni länsimainen sivilisaatio tekee. Siinä missä kristinuskoo katsoo maallisen elämän olevan paha asia, moderni kristinuskon jättänyt länsimaalainen palvoo elämää kuin suursyömäri ruokaansa: Hän ahmii sitä, muttei omaa kunnioitusta sitä kohtaan. Islam puolestaan suhtautuu maalliseen elämään tyyneydellä ja kunnioituksella. Sitä ei palvota, vaan pidetään elimellisenä vaiheena matkallamme korkeampaan olemiseen. Kuitenkin pitäen mielessä, että se on välttämätön vaihe, ihmisellä ei ole oikeutta halveksia tai vähätellä maallisen elämänsä arvoa. Matkamme tämän maailman läpi on välttämätön, myönteinen osa Jumalan suunnitelmaa. Ihmisen elämällä on suunnaton arvo: mutta emme saa unohtaa, että kyse on puhtaasti *välineellisestä* arvosta. Islamissa ei ole tilaa modernin länsimaalaisen materialistiselle optimismille, joka kuuluu: "Valtakuntani on vain tässä maailmassa", - eikä myöskään kristityn elämää halveksivalle asenteelle, joka tulee esiin sanonnassa: "Valtakuntani ei ole tästä maailmasta". Islam kulkee tässäkin keskitietä. Koraani opettaa meitä rukoilemaan:

"Herramme anna meille hyvää tässä maailmassa ja hyvää tuon puoleisessa". (suura 2:201).

Eli tämän maailman ja sen hyvän täysi arvostaminen ei millään lailla rajoita hengellisiä päämääriämme. Materiaalinen hyvinvointi on toivottavaa, mutta ei ole päämäärä itsessään. Kaikkien käytännöllisten toimiemme päämääränä tulee olla sellaisten yhteisöllisten ja henkilökohtaisten olosuhteiden luominen, jotka auttavat ihmisten moraalisen selkärangan kehittymistä. Tämän periaatteen mukaan islam johtaa ihmisen tiedostamaan moraalisen vastuunsa kaikessa mitä hän tekee, niin suurissa kuin pienissäkin asioissa. Tunnetulle Evankeliumien arvovaltaiselle käskylle: "Antakaa keisarille, mitä keisarille kuuluu ja antakaa Jumalalle mitä Jumalalle kuuluu", - ei ole mitään sijaa islamilaisessa teologiassa, sillä islam ei näe ristiriitaa olemassaolomme moraalisten ja yhteisöllis-taloudellisten vaatimusten välillä. Kaikissa tilanteissa on olemassa vain yksi vaihtoehto: vaihtoehto Oikean ja Väärän välillä. Niiden välillä ei ole mitään. Siitä johtuu moraalisuuteen oleellisesti kuuluva, painokas vaatimus *tekoihin*.

Jokaisen yksittäisen muslimin täytyy pitää itseään henkilökohtaisesti vastuullisena kaikkiin ympäristönsä tapahtumiin ja pyrkiä saamaan aikaan Hyvää ja torjumaan Paha kaikkina aikoina ja joka suhteessa. Tämän asenteen vahvistaa Koraanin jae:

"Te olette paras kansakunta, joka ihmisten parista on noussut. Te käskette kohtuulliseen, kiellätte pahasta ja uskotte Jumalaan". (suura 3:110).

Tässä on moraalinen oikeutus islamin hyökkäävälle aktiivisuudelle, oikeutus islamin varhaisaikojen valloituksille ja sen ns. "imperialismille". Varmastikin islam *oli* "imperialistinen", jos tästä termistä halutaan pitää kiinni, mutta tämä imperialismi muoto ei ollut seurausta valloitushalusta. Sillä ei ollut mitään tekemistä taloudellisen tai kansallisen itsekkyyden kanssa. Se ei lähtenyt ahneudesta lisätä muslimien hyvinvointia muiden kansojen kustannuksella. Eikä se liioin tarkoittanut myöskään ei-muslimien pakkokääntymistä islamiin. Se on merkinnyt ainoastaan, kuten se merkitsee tänäänkin, parhaiden mahdollisten maallisten puitteiden luomista ihmisen hengelliselle kehitykselle.

Sillä islamin opetusten mukaan moraalinen tieto automaattisesti pakottaa ihmiseen moraaliseen vastuuseen. Pelkkä platoninen Hyvän ja Pahan erottaminen, ilman halua edistää Hyvää ja Torjua Paha, on itseasiassa mitä räikeintä moraalittomuutta. Islamissa moraalisuuden elinehto on, että ihmiset ponnistelevat saattaakseen sen voittoon maan päällä.

LÄNSIMAISSUUDEN HENKI

Edellisessä luvussa on yritetty pääpiirteissään hahmottaa islamin moraalisia perusteita. Voimme helposti huomata, että islamilainen sivilisaatio on täydellisin teokratia, jonka historia tuntee. Uskonnolliset näkökannat huomioidaan kaikkein korkeimpina ja ne painottuvat kaikessa. Verrattaessa tätä asennoitumista länsimaisen sivilisaation vastaavaan, meihin tekee vaikutuksen näiden maailmankatsomusten suuri ero.

Nyky aikaista länttä ohjaa toimissaan ja pyrkimyksissään ainoastaan käytännöllinen hyötynäkökulma ja toiminnallinen kasvuntavoittelu. Siihen sisäänrakentuneena tavoitteena on elämän mahdollisuuksien tutkiminen ja löytäminen, näkemättä elämässä sinänsä omaa moraalista todellisuutta. Nykyaikaiselle eurooppalaiselle tai amerikkalaiselle kysymys elämän merkityksestä ja tarkoituksesta on kauan sitten lakannut olemasta tärkeä. Hänelle on tärkeää pelkästään kysymys

siitä, minkälaisia muotoja elämä voi saada ja onko ihmisrotu kehittymässä lopullisesti luonnon herraksi. Jälkimmäisestä moderni länsimaalainen on vakuuttunut, ja siinä hänellä on yhtymäkohtia islamin kanssa. Pyhässä Koraanissa Jumala sanoo Adamista ja hänen rodustaan:

" Aion asettaa itselleni sijaisen maan päälle " (suura 2:30)

Tämä selkeästi tarkoittaa, että ihminen on määrätty hallitsemaan ja kehittymään maan päällä. On kuitenkin olemassa ero islamilaisten ja länsimaalaisten näkökulmien välillä koskien tätä ihmisen kehityksen laatua. Nykyinen länsi uskoo ihmiskunnan henkiseen kehittymiseen kokonaisuutena, käyttäen apuna käytännöllisiä saavutuksia ja tieteellisen ajattelun kehittymistä. Islamin näkökulma on täysin vastakkainen tämän länsimaalaisen materialistis-dynaamisen ihmiskäsityksen kanssa. Islam pitää "ihmiskunnan" henkisen kehityksen mahdollisuuksia kollektiivisena yhteisönä tasapainoisena yksikkönä: sellaisena, joka on itsessään ihmisluonnon pohjalla. Islam ei koskaan ole pitänyt itsestään selvänä, kuten länsi tekee, että ihmisluonto yli-inhimillisessä mielessä olisi kehittymässä niin kuin kasvava puu. Sillä ihmissielu ei ole luonteeltaan biologinen. Eurooppalaisen ajattelun perusharha on kuvitella materiaalisen tiedon ja hyvinvoinnin lisääntymisen johtavan samanaikaisesti ihmiskunnan hengen ja moraalien *paranemiseen*. Tämä harha lähtee siitä, että biologisia sääntöjä alettiin soveltaa ei-biologisiin tosiasioihin. Modernin länsimaalaisuuden pohjalla on epäusko siihen, mitä me kutsumme "sieluksi". Islam, perustaen ylimaailmallisiin käsitteisiin, pitää sielua todellisuutena, joka on epäilyn ja keskustelun ulottumattomissa. Materiaalinen kehitys ja henkinen kehitys, vaikkeivät ne varmasti olekaan toistensa vastakohtia, eivät myöskään ole yksi ja sama. Ne liittyvät kahteen erilliseen elämän ulottuvuuteen. Nämä kaksi kehityksen muotoa eivät välttämättä riipu toisistaan. Vaikka toki voivat, muttei niiden välttämättä tarvitse kehittyä samanaikaisesti.

Vaikka islam pitääkin ihmiskunnan ulkoista, materiaalista kehitystä suotavana, niin se myös selvästi kiistää ihmiskunnan yhteisten saavutusten johtavan hengelliseen kasvuun. Hengellisen kasvun liikkellepaneva aines on yksittäinen ihminen. Emme varmastikaan voi marssia kohti täydellisyyttä kollektiivisena joukkona. Kaikkien on kuljettava kohti hengellisiä päämääriään *yksilöinä*. Kaikkien on kuljettava alusta loppuun itsensä kanssa.

Tämä äärimmäisen yksilöllinen näkökulma ihmisen hengelliseen kohtaloon nähden on tasapainoitettu islamin tiukalla käsityksellä yhteisöstä ja yhteisön toiminnasta. Yhteisön tulee järjestää ulkoinen elämä sellaisella tavalla, että yksilöllä olisi mahdollisimman vähän esteitä ja mahdollisimman paljon kannustusta hengellisiin ponnisteluihinsa. Tästä syystä islamin laki *shari'a*, käsittelee ihmiselämää niin hengelliseltä kuin materiaaliseltakin kannalta. Samoin se tarkastelee sekä yksilöllisiä, että yhteisöllisiä puolia.

Kuten jo aiemmin on todettu, tällainen käsitys on mahdollinen vain uskomalla ihmissielun olemassaoloon ja siten syvällisempään elämäntarkoitukseen. Nykyaikaiselle länsimaalaiselle, joka jättää sielun huomioimatta, kysymyksellä elämän transsendenttisestä tarkoituksesta ei ole käytännössä enää merkitystä. Hän on jo jättänyt kaikki syvälliset pohdinnat taakseen.

Uskonnollisessa asennoitumisessa lähdetään siitä, että on olemassa kaiken kattava, ylimateellinen moraalinen laki ja meidän ihmisten on noudatettava sitä. Nykyinen länsimainen kulttuuri ei pidä tarpeellisena muuta kuin noudattaa taloudellisia, yhteiskunnallisia tai kansallisia vaateita. Sen todellinen jumaluus ei ole mitenkään hengellistä laatua: se on puhdasta mukavuudenhalua. Sen elävä filosofia on halua valtaan vallan itsensä takia. Molemmat piirteet seuraavat vanhan Rooman perintönä.

Viittaaminen Rooman sivilisaatioon, ainakin osittain Lännen materialismin esikuvana, voi kuulostaa oudolta niistä, jotka ovat jatkuvasti tottuneet rinnastuksiin Rooman ja vanhan islamin valtapiirin kesken. Miten Lännen ja islamin käsitykset poikkeavat toisistaan niin paljon, jos kerran molempien aikaisemmat poliittiset järjestelmät olivat toistensa kaltaisia? Vastaus on yksinkertainen: ne eivät olleet samankaltaisia. Tällaiset yleisesti käytetyt rinnastukset ovat tyypillisiä historian

vääristymiä, joilla puolivillainen tiede ruokkii nykysukupolven mieliä. Islamilaisen ja Rooman valtakunnat eivät olleet ollenkaan samanlaisia, paitsi valtakuntiensa laajuuden ja väestöjensä kirjavuuden suhteen. Koko olemassaolonsa aikoina, nämä molemmat valtakunnat toimivat täysin erilaisten liikkeelle panevien voimien innoittamina ja niillä oli niin sanotusti erilaiset historialliset tehtävät suoritettavanaan. Jo muotojensa puolesta ne poikkesivat suuresti toisistaan. Rooman valtakunnalta kesti lähes tuhat vuotta kasvaa täyteen mittaansa, niin maantieteellisen laajuutensa kuin poliittisen kypsyytensäkin puolesta. Islamilainen valtakunta nousi ja kasvoi täyteen mittaansa vain lyhyen, noin kahdeksankymmenen vuoden kuluessa. Rooman luhistuminen, jonka sinetöivät hunnien ja goottien kansainvaellukset, tapahtui yhden vuosisadan aikana. Romahduksen seurauksena ei jäänyt jäljelle muuta kuin kirjallisuutta ja arkkitehtuuria. Bysantin valtakunta, jota on yleisesti pidetty Rooman perillisenä, oli perillinen vain siinä mielessä, että se hallitsi joitkin ennen ennenmainitulle kuuluneita alueita. Sen yhteiskunnallisilla ja poliittisilla rakenteilla oli tuskin mitään yhteistä roomalaisten käsitysten kanssa. Islamilainen valtakunta, kalifaatti, puolestaan epäilemättä koki pitkän olemassaolonsa aikana monia turmeluksen vaiheita ja dynastioiden vaihtumisia, mutta sen rakenne säilyi kutakuinkin samanlaisena koko ajan. Myöskään ulkoiset hyökkäykset, kuten mongolien - jotka olivat hunnien tai goottien roomalaisia vastaan suorittamia rajumpia - eivät kyenneet järkyttämään kalifien valtakunnan yhteisöllistä tai poliittista järjestystä. Tosin ne kyllä johtivat taloudellisen ja älyllisen toimeliaisuuteen surkastumiseen. Verrattuna Rooman sadan vuoden aikana tapahtuneeseen romahdukseen, Islamilaisen valtakunnan rappio kesti tuhat vuotta, ennen kuin se viimein Ottomaanien kalifaatin hajaantumisen myötä lopullisesti murtui. Tätä ovat seuranneet ne yhteiskunnalliset hajoamiset, jotka me tänä päivänä voimme havaita.

Tämä johtaa pakostakin sellaiseen johtopäätökseen, että islamilaisen maailman yhteiskunnallinen järjestelmä on ylivertainen kaikkiin muihin ihmiskunnan historian tuntemiin järjestelmiin verrattuna mitä tulee sen sisäiseen voimaan ja yhteiskunnalliseen vakauteen. Ei edes kiinalaisten, tunnetusti sitkeän vastustuskyvyn omaava, kulttuuri kelpaa vertailukohteeksi sille. Kiina sijaitsee maanosan reunalla ja on saannut olla täysin rauhassa aina viime vuosisadan loppupuolelle asti - modernin Japanin nousuun saakka. Mikään valta ei yltänyt sen kimppuun. Tsingis-kaanin aikaiset, mongolien kanssa käydyt sodat eivät koskettaneet kuin Kiinan valtakunnan reuna-alueita. Islamilaisen valtakunnan osana oli olla kolmen maanosan risteyksessä merkittävän elinvoimaisten ja voimakkaiden valtojen uhkaamana. Aina historian alkuhämäristä saakka Lähi- ja Keski-itä ovat toimineet polttopisteinä, joissa rodullinen ja kulttuurinen vihanpito on leimahtanut ilmiliekkiin. Islamilaisen järjestelmän vastustuskyky on kestänyt aina viime aikoihin saakka. Selitystä tälle ihmeelliselle saavutukselle ei tarvitse kauaa miettiä: Koraanin opetukset ja Profeetta Muhammedin (rh) elämänsä aikana jättämä esimerkki muodostivat teräksenlujan sidoksen tähän mahtavaan yhteisölliseen rakenteeseen. Rooman valtakunnalla ei ollut tällaista hengellistä ainesta, joka olisi pitänyt sen kasassa ja niinpä se niin nopeasti romahtikin .

On olemassa eräs toinenkin eroavaisuus näiden kahden valtakunnan välillä. Islamilaisessa valtakunnassa ei ollut etuoikeutettuja kansoja. Siellä valta palveli sen ajatuksen levittämisen asiaa, jota islamin soihdunkantajat pitivät korkeimpana uskonnollisena totuutena. Roomaa liikkeelle ajavat voimat taas olivat valloitus halu ja toisten kansojen riistäminen oman maan eduksi. Tässä etuoikeutettujen edun ajamisessa mitkään keinot eivät olleet liian pahoja, eikä mikään vääryys liian perustavaa laatua olevaa. Kuuluisa "Roomalainen oikeus" merkitsi oikeutta vain roomalaisille. Tällainen asennoituminen oli mahdollista vain läpeensä materialistiselle elämäntavalle ja kulttuurille - tätä materialismia oli varmasti jalostettu älyllisellä maulla, mutta se on täysin vierasta kaikille hengellisille arvoille. Roomalaiset eivät käytännössä tunteneet uskontoa. Heidän perinteiset jumalansa olivat vain surkeita jäljitelmiä kreikkalaisten mytologiasta - pelkkiä värjättyjä haamuja, joiden katsottiin hyödyttävän sosiaalista elämää. Näiden jumalien ei annettu millään lailla puuttua "todelliseen" elämään. Niiden annettiin raottaa arvoituksiaan joidenkin pappien välityksellä, mutta niiden ei oletettu antavan mitään moraalisia lakeja ihmisille, eikä muutenkaan ohjaavan näiden käyttäytymistä.

Tämä oli se maaperä, josta länsimainen kulttuuri kasvoi. Toki siihen tuli muitakin vaikutteita kehityksen varrella ja luonnollisesti se muunteli Rooman kulttuurista perintöä monessa suhteessa. Tämä ei silti muuta sitä tosiasiaa, että länsimaisen etiikan ja maailmankatsomuksen perusta on roomalaisen kulttuurin perua. Rooman älyllinen ja yhteiskunnallinen ilmapiiri kannusti äärimmäiseen oman edun tavoitteluun ja oli luonteeltaan uskonnon vastainen - vaikkei se sitä avoimesti julistanutkaan. Modernin Lännen ilmapiiri on aivan vastaava. Moderniin länsimaiseen ajatteluun eivät kuulu perustelut syvällistä uskonnollisuutta vastaan, eikä se edes sellaisia kaipaa. Se saattaa jopa välillä myöntää syvällisen etiikan hyödyllisyyden yhteiskunnan toimivuuden kannalta, mutta ei harjoita sellaista käytännössä. Länsimainen kulttuuri ei suoranaisesti *kiistä* Jumalan olemassaoloa, mutta sillä ei ole mitään sijaa eikä käyttöä hänen älyllisessä järjestelmässään. Ihmisen älyllisestä vaikeudesta - kyvyttömyydestä ymmärtää elämää kokonaisuudessaan - on tehty hyve. Siten nykyaikainen länsimaalainen antaa käytännön arvoa vain sellaisille ajatuksille, jotka mahtuvat empiiristen tieteiden piiriin tai joiden voidaan osoittaa parantavan sosiaalista elämään selvästi havaittavalla tavalla. Koska kysymys Jumalan olemassaolosta ei suoranaisesti kuulu kumpaankaan kategoriaan, tätä periaatetta noudattaen länsimaalainen ajatusmaailma yksinkertaisesti pyrkii sivuuttamaan Jumalan käytännön pohdinnassaan.

Tästä herää kysymys: kuinka sellainen asenne sopii yhteen kristillisen ajattelun kanssa? Eikö kristinusko - jonka pitäisi olla länsimaisen kulttuurin alkulähde - olekin uskonto, joka perustuu syvälliselle, transsendenttiselle etiikalle? Totta kai näin asia on. Suurempaa virhettä tuskin voi tehdä kuin pitää länsimaista kulttuuria kristinuskon tuotoksena. Todellinen länsimainen ajattelu perustuu täysin roomalaiselle elämäntavalle, joka lähtee puhtaasti hyötyajattelusta. Siihen ei liity mitään sen syvällisempää näkökulmaa. Asia voidaan ilmaista: "koska emme tiedä mitään varmaa ihmisen elämän alkuperästä kohtalosta kuoleman jälkeen - ts. mitään tieteellisiin kokeisiin ja laskelmiin nojaavaa - siksi on parempi keskittää kaikki tarmo materiaalien ja älyllisten mahdollisuuksien kehittämiseen ilman, että annamme tieteellisiä totuuksia haastavien syvällisen etiikan tai moraalisien oletusten haitata". Ei ole epäilystäkään, että tämä asenne, joka on niin leimaa-antava modernille länsimaiselle kulttuurille, ei sovi yhteen kristinuskon kanssa. Eikä se sovi yhteen myöskään islamin tai minkään muunkaan uskonnollisen järjestelmän kanssa. Se on perusolemukseltaan uskonnoton. On naurettavaa väittää länsimaisen kulttuurin käytännön saavutusten selittyvän kristinuskon opetusten tehokkuudesta. Kristinuskolla ei ole juurikaan osaa siinä länsimaisen kulttuurin kehityksessä, joka on tehnyt siitä tieteellisessä ja aineellisessa suhteessa ylivoimaisen muihin verrattuna. Itse asiassa nuo saavutukset ovat lähteneet Euroopan ikivanhasta taistelusta kristillistä kirkkoa ja sen maailmankatsomusta vastaan.

Vuosisatojen ajan Eurooppalaista henkeä tukahdutti uskonnollinen järjestelmä, joka halveksi luontoa. Läpi evankeliumien kuulua tietty askeettisuus, vaatimus torjua seksuaalisuus ilmiönä, joka johti Aadamin ja Eevan karkoittamiseen paratiisista. Yhdessä perisyntin ja Kristuksen lunastustyön kanssa, tuo järjestelmä kuvaa elämän eräänlaisena välttämättömänä pahana, suorastaan esteenä ihmisen hengelliselle kehitykselle. On selvää, etteivät tällaiset käsitykset saata edesauttaa maanpäällisen elämän energistä kehittämistä ja kannusta hankkimaan tietoa. Euroopan älyllistä elämää varjosti todella pitkään tämänkaltaisen synkkä ihmiskäsitys. Keskiajalla, aikana jolloin kirkko oli siellä vallan huipulla, Euroopalta puuttui tieteellisen tutkimuksen kehittämiseen tarvittava elinvoima. Se kadotti jopa ne Rooman ja Kreikan filosofiset saavutukset, joille sen kulttuuri oli aiemmin rakentunut. Äly nousi kapinaan, mutta kirkon onnistui kukistaa sen pyristelyt kerta toisensa jälkeen.

Keskiajan historiaa leimaa Euroopan nerouden ja kirkon hengen välinen katkera taistelu.

Eurooppalainen ajattelu vapautui kristillisen kirkon kahleista vasta renesanssin myötä. Sitä edesauttoivat omalta osaltaan ne arabeilta saadut impulssit ja ideat, jotka vuosisatojen kuluessa olivat välittyneet länteen.

Arabit olivat valtakuntansa perustamista seuranneitten vuosisatojen kuluessa tutkimuksessaan elvyttäneet ja parannelleet parasta vanhan Kreikan kulttuuriin ja myöhempiin hellenistiseen aikaan

liittynyttä ainesta. En suinkaan tahdo väittää, että tämän hellenistisen ajattelun arabeille tai yleensäkin muslimeille tuottama hyöty olisi ollut mitenkään kiistatonta - sillä sitähan se ei ollut. Kaikien niiden haittojen ohella, joita tämä hellenistisen kulttuurin elvyttäminen muslimeille aiheutti - mm. aristoteelisen ja uusplatonisen filosofian ymppääminen uskontoon ja lainsäädäntöön - arabit välittivät samalla Euroopalle väkevän piristysruiskeen. Keskiaika oli haaskannut Euroopan luovat voimat. Tieteet olivat alamaissa, taikausko kukoisti, yhteisöelämä oli niin alkeellista ja raakaa, että sellaista on nykyään vaikea edes kuvitella. Tässä vaiheessa islamilaisen maailman kulttuuristen vaikutteitten paine - aluksi idästäkin ristiretkien kautta ja muslimien Espanjassa sijainneiden, loistokkaiden yliopistojen välittämänä lännestä, sekä myöhemmin genovalaisten ja venetsialaisten solmimien kauppayhteyksien kautta - alkoi horjuttaa tiukassa säpessä ollutta Euroopan ovea. Eurooppalaisten oppineiden ja ajattelijoiden silmien eteen avautui aivan toinen kulttuuri - hienostunut, edistysellinen, täynnä kiihkeää elämää; sivistys jolla oli sellaisia kulttuurisia aarteita, jotka Eurooppa oli jo ajat sitten kadottanut ja unohtanut. Arabit eivät olleet pelkästään elvyttäneet Kreikkalaista kulttuuria. He olivat luonneet täysin uuden tieteellisen maailman ja edenneet aikaisemmin tuntemattomille tutkimusaloille. Kaiken tämän he siirsivät eri kanavien kautta läntiseen maailmaan. Eikä ole liioiteltua sanoa, että tämä nykyinen tieteellinen aika ei ole lähtöisin kristillisen Euroopan kaupungeista. Se on lähtenyt sellaisista islamilaisista keskuksista kuin Damasko, Bagdad, Kairo, Cordova, Nisapur, Samarkand.

Näillä vaikutteilla on ollut valtaisa vaikutus Euroopalle. Yhteys Islamilaiseen kulttuuriin sai uuden älyllisen valon sarastamaan Lännen taivaalle ja puhalsi Eurooppaan uutta raikasta eloa ja halun kehittyä. Eurooppalaisten historioitsijoiden tästä uudistusten ajasta käyttämä nimitys, Renesanssi - uudeelleen syntymä - ei ole liioiteltu. Kyseessä oli todellakin Euroopan syntyminen uudelleen. Islamilaisesta kulttuuripiiristä tulleet uudistavat virtaukset antoivat Euroopan parhaille aivoille voimaa taistella kristinuskon tukahduttavaa ylivaltaa vastaan. Näkyvänä merkinä tästä olivat ne lukuisat uudistusliikkeet, joita kaikkialla ilmaantui muokkaamaan kristillistä ajattelua uuden elämänmuodon vaatimalle tasolle. Nämä liikkeet olivat omalla tavallaan terveitä. Jos ne olisivat johtaneet hengelliseen elpymiseen, ne olisivat voineet samalla saattaa Euroopan tieteellisen ja uskonnollisen ajattelun keskinäiseen sopusointuun.

Kristinuskon vääryys oli kuitenkin keskiaikana jo saavuttanut sellaiset mittasuhteet, ettei pelkistä uudistusliikkeistä enää ollut sen korjaajiksi. Liikkeet surkastuivat nopeasti pelkiksi, erilaisten poliittisten ryhmittymien keskenään riiteleviksi, etupiireiksi. Uudistumisen sijaan kristinuskon pakotettiin puolustuskannalle ja se omaksui puolustavan asenteen. Kirkko - riippumatta siitä oliko se katolinen tai protestanttinen - ei kuitenkaan luopunut henkisestä tasapainoilustaan, käsittämättömistä opinkappaleistaan, maailman halveksunnasta eikä lakannut tukemasta sorrettujen ihmismassojen kustannuksella eläneitä hallitsijoita. Se yritti vain sivuuttaa nämä kiusalliset kysymykset ja "selittää ne pois" ontoilla perusteluillaan. Ei siis ihme, että kirkon vaikutusvalta heikkeni heikkenemistään kunnes sen ylivalta lopullisesti kumottiin 18. vuosisadalla Ranskan Vallankumouksen ja sen muissa maissa aiheuttamien kulttuuristen seurausten myötä.

Tällöin näytti mahdolliselta, että uusi hengellinen kulttuuri, joka olisi vapaa keskiaikaisen skolastiikan synkstä teologiasta, saattaisi kasvaa Euroopassa. Onkin havaittavissa, että eräät parhaimmat ja hengenlahjoiltaan voimakkaimmat persoonat filosofian, kuvataiteen, kirjallisuuden ja tieteen alueilla elivät 1700-luvun lopulla ja 1800-luvun alkupuoliskolla. Silti hengellinen, uskonnollinen elämänsäilytys rajoittui vain muutamiin yksilöihin. Euroopan laajat massat oli pitkään olleet kahledittuina sellaisiin uskonnollisiin opinkappaleisiin, jotka eivät millään tavoin liittyneet ihmisten luonnollisiin pyrkimyksiin. Näistä kahleista kerran vapauduttuaan, massat eivät voineet, eivätkä halunneet suuntautua uskonnollisesti uudestaan.

Kenties merkittävin älyllinen tekijä, mikä esti Euroopan uskonnollisen uudelleen heräämisen, oli käsitys Jeesuksesta Kristuksesta Jumalan poikana. Filosofisesti suuntautuneet kristityt eivät toki koskaan edes olleet pitäneet ajatusta Jumalan pojasta kirjaimellisesti totena. Sen katsottiin vain ilmentävän Jumalan armoa, joka otti ihmisen muodon. Valitettavasti kaikilla ei ole filosofista

mieltä. Suurimmalle osalle kristittyjä ilmauksella "poika" oli konkreettinen merkityksensä, vaikka siihen liitettiin pieni mystinen vivahde. Tämä Kristuksen esittäminen Jumalan poikana johti ihmiset näkemään myös Jumalan inhimillisenä olentona. Monet taiteilijat kuvasivat Jumalan vanhaksi hyväntahtoiseksi mieheksi, jolla oli pitkä valkoinen parta. Tämä teema toistui monien, taiteellisesti korkeatasoisten, taiteilijoiden töissä ja löi leimansa eurooppalaisten alitajuntaan. Aikana jolloin kirkon opeilla vielä oli ehdoton ylivalta, ei tätä omalaatuista käsitystä juurikaan kyseenalaistettu. Keskiajan älyllisten kahleiden katkettua, ajattelevat ihmiset eivät enää voineet hyväksyä tätä ihmisen muotoista Jumala-isää. Toisaalta tämä ihmisen muodon saanut Jumala-kuva oli iskostunut kansan käsitykseen Jumalasta. Valistuksen aikakauden jälkeen eurooppalaiset ajattelijat kavahtivat tätä kirkon esittämää Jumala-käsitettä. Koska tämä oli ollut ainoa käsitys Jumalasta, johon he olivat tottuneet, he kielsivät koko Jumalan ja sen myötä uskonnon.

Tämän ohella teollinen aikakausi teki tuloaan ja omalla loistollaan ja aineellisella kehityksellään se suuntasi ihmisiä kohti uusia kiinnostuksen kohteita. Siten se osaltaan edesauttoi uskonnollisen tyhjiön syntymistä Eurooppaan. Tässä tyhjiössä länsimaisen kulttuurin suunta kääntyi traagisesti - traagisesti niiden kannalta, jotka pitivät uskontoa voimakkaimpana todellisuutena elämässä. Aikaisemmasta kristinuskon orjuudesta vapautuneena, moderni eurooppalainen ajattelu otti vähitellen vastakkainasettelunsa takia jyrkän asenteen kaikkia ihmisten hengellisiä pyrkimyksiä kohtaan. Alitajuisesti, peloista joutua jälleen kerran hengellisten voimien alaisiksi, Eurooppa muuttui kaikissa periaatteissaan ja toimissaan uskonnonvastaiseksi. Se palasi juurilleen - vanhaan Rooman perintöön.

Näinollen ei ole mitään perusteita itsetyytyväisesti julistaa, että kristinuskon "ylivertaisuus" (muihin uskontoihin nähden) mahdollisti länsimaiden loisteliaan aineellisen kehityksen. Tuo kehitys ei olisi ollut mahdollista ilman älymystön kristillisen kirkon kanssa käymää historiallista taistelua. Euroopan aineellisuutta korostavassa elämäntavassa ilmenee kosto, vastaisku kristinuskon elämän luonnollisesta totuudesta harhautunutta "hengellisyydelle".

Aiheemme kannalta ei ole tarpeellista mennä enää syvemmälle kristinuskon ja länsimaisuuden välisten suhteiden selvittelyssä. Olen vain yrittänyt nostaa esiin kolme tekijää, kenties tärkeintä, siihen miksi läntinen kulttuuri on käsitteiltään ja toimintatavoiltaan niin uskonnonkielteen. Ensinnäkin se on perinnyt Rooman kulttuuriin kuuluneen materialistisen ihmiskäsityksen. Toiseksi ihmisluonto nousi kapinaan kristinuskon maailmaa halveksivaa ja luonnolliset halut tukahduttavaa maailmankuvaa vastaan. Viimeisenä tietysti on vielä Jumalan tekeminen ihmisen kaltaiseksi. Kapina uskontoa vastaan on ollut niin menestyksellistä, että useat kristinuskon lahkoista ja kirkoista ovat joutuneet mukauttamaan oppinsa myötäilemään Euroopan muuttuneita yhteiskunnallisia ja älyllisiä olosuhteita. Sen sijaan, että olisi muokannut seuraajiaan, kuten uskonnon tulisi tehdä, kristinuskon on vetäytynyt pelkäksi sivusta seuraajaksi ja harmittomaksi poliittisen järjestelmän tukijaksi. Kansanjoukoille sillä on vain sama muodollinen merkitys kuin muinaisen Rooman jumalilla, joiden ei oletettu tai edes millään lailla sallittu vaikuttavan yhteiskuntaan. Länsimaista löytyy epäilemättä vielä monia yksilöitä, jotka tuntevat ja ajattelevat uskonnollisella tavalla ja yrittävät epätoivoisesti sovittaa uskonsa ympärillä olevan kulttuurin kanssa. He ovat kuitenkin vain poikkeuksia. Keskimääräinen länsimaalainen - oli hän sitten demokraatti, fasisti tai bolseviikki, käsityötä tekevä tai älykkö - tietää vain yhden elävän "uskonnon" ja se on aineellisen kehityksen palvonta. Siinä uskossa on vain yksi päämäärä ja se on tehdä elämästä helpompaa päivä päivältä, tai kuten sanonta kuuluu "riippumatonta luonnosta". Tämän "uskonnon" harjoittamisaikoina toimivat jättäjämaiset tehtaat, elokuvateatterit, kemialliset laboratoriot, tanssipaidat ja voimalat. Sen pappeina toimivat pankkiirit, insinöörit, näyttelijät, teollisuusjohtajat. Väistämätön seuraus tästä mukavuuden perässä kulkemisesta on joukkojen aseistaminen hampaita myöten, valmiiksi tuhoamaan toisensa mikäli heidän etunsa menevät ristiin. Kulttuurillisella puolella on seurauksena sellaisen ihmistyyppin syntyminen, jolle käytännön hyöty edustaa moraalista arvoa. Aineellinen edistyminen tarjoaa hänelle mittarin hyvän ja pahan määrittämiseksi.

Siinä suuressa murroksessa mitä Länsi parhaillaan käy läpi, hyötyajattelua painottava moraalinen on koko ajan voimistunut. Kaikkia suoraan yhteiskunnan aineellisen hyvinvoinnin kasvattamiseen liittyviä arvoja - esimerkiksi tekninen tehokkuus, patriotismi, nationalistinen ryhmä-tunne - ylistetään ja niiden arvoa paisutellaan järjettömiin. Samaan aikaan aikaisemmin puhtaasti eettisiin perusteisiin arvostetut hyveet kuten kanssaihmiöiden rakastaminen ja seksuaalinen uskollisuus ovat lyhyessä ajassa menettäneet merkityksensä - koska ne eivät tuo käsin kosketettavaa materiaalista hyötyä yhteiskunnalle. Vahvoja perhesiteitä korostavan aikakauden ovat länsimaissa syrjäyttäneet yleisempien päämäärien eteen toimivat organisaatiot. Järjestäytyneessä ja olemukseltaan teknisessä yhteiskunnassa pojan käyttäytyminen isäänsä kohtaan ei ole merkityksellinen. Kunhan kyseiset yksilöt vain käyttäytyvät niissä rajoissa, mitä yleinen järjestys vaatii ihmisten väliseltä käyttäytymiseltä. Länsimaissa isä menettää päivä päivältä auktoriteettiasemaa poikaansa nähden ja täysin ymmärrettävästi myös pojan kunnioitus isäänsä kohtaa vähenee. Ihmissuhteet sivuutetaan asteittain ja - käytännön syistä - hämärrytetään siinä teknisessä yhteiskunnassa, joka pyrkii lakkauttamaan kaikkien yksilöiden etuoikeudet muihin nähden. Johdonmukaisena seurauksena tästä on, että perheen sisäisetkin etuoikeudet poistetaan.

Samaan aikaan myöskin "perinteinen" seksuaalimoraali häviää. Uskollisuus ja kohtuullisuus alkavat nykyisissä länsimaissa jo kuulua menneisyyteen. Sillä ne arvot olivat puhtaasti etiikan sanelemia. Eettisillä pohdintoilla ei ole suoraa yhteyttä yhteiskunnan aineellisen hyvinvoinnin kanssa. Kuri seksisuhteissa on nopeasti menettänyt merkityksensä ja sen on korvannut "uusi" moraalinen, joka julistaa yksilöiden vapautta myös ruumiinsa käytössä. Tulevaisuudessa seksuaalista käyttäytymistä rajoittavina tekijöinä lienee vain väestönkasvuun ja terveyteen sekä eugeniikan aloihin liittyvät tekijät.

On myös mielenkiintoista havaita, että kuvatuunlainen uskonnonvastainen kehitys on huipussaan Neuvosto-Venäjällä, joka ei kulttuurinsa puolesta paljoakaan eroa läntisestä maailmasta. Päin vastoin kommunistinen kokeilu näyttääkin olevan länsimaisen kulttuurin uskonnonvastaisen ja -perimmältään - sen hengellisyyden vastaisen kehityksen huippu. Ristiriita kapitalististen länsimaiden ja kommunistien välillä saattaa johtua vain siitä, että näillä kahdella samaan suuntaan pyrkivällä liikkeellä on vain erilainen vauhti samaa päämäärää kohti. Näiden kahden järjestelmän sisäinen samankaltaisuus tulee enemmän esiin tulevaisuudessa. Jo nyt on nähtävissä, että molemmilla, länsimaisella kapitalismilla ja kommunismilla, on peruspyrkimyksenään yksilöiden hengellisyyden hävittäminen ja heidän arvojensa alistaminen puhtaasti "yhteisön" koneiston aineellisia tarpeita palveleviksi. Yksilö toimii pelkkänä rattaana sen pyörässä.

Ainoa johtopäätös, jonka tästä voi vetää on, että tämänkaltainen sivilisaatio on kuolettavaa myrkyä kaikille uskonnollisille arvoille rakentuville kulttuureille. Vastaus alkuperäiseen kysymykseen, onko mahdollista sulauttaa aineksia länsimaisesta sivilisaatiosta islamilaiseen elämäntapaan ja päin vastoin, on kieltävä. Islamissa korkein päämäärä on ihmisen moraalinen kehitys ja eettiset arvot menevät hyötyajattelun edelle. Länsimaissa tilanne on päinvastainen. Aineellisen hyvinvoinnin miettiminen hallitsee nykyisen länsimaisen sivilisaation kaikkia toimia. Eettisyys on jäänyt kauas taka-alalle ja tuomittu pelkästään teoreettiseksi asiaksi, jolla ei ole mitään vaikutusta yhteiskuntaan. Etiikasta puhuminen senlaatuudessa ilmapiirissä on vain tekopyhyyttä. Älyllisesti kyvykkäät länsimaiset ajattelijat ovatkin tavallaan oikeassa kun he - länsimaiden kohtaloa pohtiessaan - kaihtavat koskettelemasta etiikan perimmäisiä kysymyksiä. Toisilla syvällinen etiikka on mukana vain jonkinlaisena irrationaalisenä tekijänä. Se edustaa suurin piirtein samanlaista välttämättömyyttä kuin irrationaaliluvut matemaatikolle. Niitä itseään ei oikeastaan voi käsittää, mutta ihmismielen rajoittuneisuuden takia ne on huomioitava - mielikuvituksen täyteenä.

Tällainen kiertävä suhtautuminen eettisiin arvoihin ei todellakaan sovi yhteen uskonnollisen suuntautumisen kanssa. Modernin länsimaisen sivilisaation moraalista perustaa ei voi sovittaa islamin kanssa yhteen.

Tämä ei kuitenkaan sulje pois sitä mahdollisuutta, etteivätkö muslimit voisi ottaa joitakin eksakteihin ja sovellettuihin tieteeisiin liittyviä vaikutteita länsimaista. Kulttuuristen suhteiden tulisi rajoittua pelkästään tähän. Pidemmälle meneminen ja länsimaiden hengen, elämäntavan ja yhteisö rakenteen matkiminen on mahdotonta. Se olisi kohtalokasta koko islamille, sen teokraattisille toimintamalleille ja uskonnollisille käytännöille.

RISTIRETKIEN VARJO

Muslimeilla on monia syitä välttää länsimaisen kulttuurin matkimista. Paitsi, että nämä kaksi ovat hengellisesti yhteensopimattomia, on lisäksi huomioitava, että länsimaiden historiankäsititys on väritynyt jyrkästi islamin vastaiseksi.

Jossain määrin tämä on perua antiikin Euroopasta. Kreikkalaiset ja Roomalaiset pitivät itseään "sivistyneinä", kaiken ulkolainen ja erityisesti Välimeren itäpuolinen elämä leimattiin "barbaariseksi". Niistä ajoista lähtien länsimaalaiset ovat pitäneet rodullista ylemmyyttään muuhun ihmiskuntaan nähden tosiasiana. Ei-eurooppalaisiin rotuihin ja kansoihin kohdistettu halveksunta onkin eräs merkittävimpiä länsimaisen kulttuurin ominaispiirteitä.

Tämä ei kuitenkaan yksistään selitä lännen asennetta islamia kohtaan. Tässä, ja pelkästään tässä asiassa Länsimaiden asenne ei ole ainoastaan välinpitämätöntä vastenmielisyyttä, kuten se on muiden 'muukalaisten' uskontojen ja kulttuurien suhteen. Kyse on syvälle juurtuneesta ja lähes fanaattisuuteen asti menevästä vihamielisyydestä. Eikä se ole pelkästään älyllistä, vaan pitää sisällään kiihkeän tunteellisen sävyn. Eurooppa ei ehkä hyväksy buddismin oppeja tai hindujen filosofiaa. Silti se kykenee aina säilyttämään tasapuolisen ja harkitsevan suhtautumisen kyseisiin järjestelmiin. Heti kun kyse on islamista tasapuolisuus järkkyy ja tunnepitoinen asennoituminen tunkeutuu mukaan. Poikkeuksia on erittäin harvassa. Jopa Euroopan johtavat orientalistit syyllistyvät epätieteelliseen puolueellisuuteen islamia koskevissa kirjoituksissaan. Heidän tutkimuksistaan saa sellaisen kuvan, että islamia ei voitaisi käsitellä neutraalisti, kuin tieteellistä tutkimuskohdetta ikään. Asetelma on kuin syytetty tuomarin edessä. Jotkut näistä orientalisteista esittävät syyttäjän osaa, pyrkimyksenään varmistaa tuomion julistaminen. Toiset ovat kuin puolustusasianajajia, jotka henkilökohtaisesti pitävät asiakastaan syyllisenä ja voivat siten enää puolisydämisesti vaatia "lieventävien asianhaarojen" huomioimista. Kaiken kaikkiaan useimpien eurooppalaisten orientalistien päättelymenetelmät tuovat mieleen roomalaiskatolisen kirkon pahamaineiset inkvisitiotuomioistuimet. Toisin sanoen he tuskin edes tutustuvat historiallisiin tosiasioihin. Ainakaan eivät tee sitä avomin mielin. Kaikkien aiheiden käsittelyssä lähdetään liikkeelle aikaisemmista ennakkoluuloista ja niistä vedetyistä johtopäätöksistä. He valitsevat tutkittavan aineiston siten, että se tukee heidän *ennakkoon* tekemiä päätelmiään. Mikäli heillä ei ole mahdollista saada islamin vastustajien mielipidettä asiasta, he joko jättävät saatavilla olevan aineiston pois asiayhteydestä tai "tulkitsevat" sitä epätieteellisen pahansuopaisessa hengessä. Itse muslimien esityksille ei siis anneta minkäänlaista arvoa.

Tuloksena tällaisesta menettelystä on omituisen vääristynyt kuva islamista ja kaikesta islamiin liittyvästä, johon törmää länsimaiden orientalistien kirjallisuudessa. Vääristyneisyys ei rajoitu mihinkään tiettyyn maahan. Sitä esiintyy Englannissa ja Saksassa, Venäjällä ja Ranskassa, Italiassa ja Hollannissa. Lyhyesti sanottuna sitä on kaikkialla, missä eurooppalainen orientalisti tutkii islamia. Pahansuopainen nautinnon tunne näyttää oikein kutkuttavan heitä aina kun tulee tilaisuus - todellinen tai kuviteltu - esittää islamin vastaista kritiikkiä. Nämä eurooppalaiset orientalistit eivät ole itsessään mikään erillinen rotu, vaan he ovat vain oman kulttuurinsa ja sosiaalisen ympäristönsä ilmentymiä. Tämä saa pakostakin tekemään sellaisen johtopäätöksen, että eurooppalainen mieli, kokonaisuutenaan, on syytä tai toisesta ennakkoluuloinen islamin uskontoa ja kulttuuria kohtaan. Eräs selitys tähän saattaa löytyä Antiikin ajattelusta, joka jakaa maailman "eurooppalaisiin" ja

"barbaareihin". Toinen syy, enemmän islamiin liittyvä, on löydettävissä tutkimalla menneisyyttä ja erityisesti keskiajan historiaa.

Ensimmäinen suuri yhteenotto yhdistyneen Euroopan ja islamin välillä, ristiretket, ajoittui Euroopan kulttuurin alkuun. Tämä kulttuuri, vaikkakin yhä liitossa kirkon kanssa, oli Rooman rappiota seuranneiden pimeiden vuosisatoja jälkeen, alkanut viitoittaa omaa tietänsä. Sen kirjallisuus eli parhaillaan uutta kukoistavaa kevättä. Kuvataiteet olivat hitaasti heräämässä gootien, hunnien ja avaarien sotaisten kansainvaellusten jäljiltä. Eurooppa oli juuri toipunut varhaisen keskiajan raakalaisuudesta. Se oli juuri saavuttanut uuden kulttuurisen tietoisuuden ja sen myötä lisääntyneen herkkyyden. Tässä erittäin kriittisessä vaiheessa ristiretket veivät sen vihamieliseen kosketukseen islamin maailman kanssa. Varmastikin joitakin taisteluita oltiin käyty jo ennen ristiretkiäkin: arabien Sisilian ja Espanjan valtaus sekä hyökkäykset pohjois-Ranskaan kertovat siitä. Ne olivat kuitenkin tapahtuneet ennen Euroopan heräämistä uuteen kulttuuriseen tietoisuuteen ja siksi ne olivat jääneet Euroopan kannalta vain paikallisiksi selkkauksiksi, eikä niiden täyttä merkitystä siten ymmärretty. Vasta ristiretket määräsivät eurooppalaisten suhtautumisen islamiin vuosisadoiksi eteenpäin. Ristiretkien merkitystä lisäsi se, että ne ajoittuivat Euroopan lapsuuden aikaan. Tämä oli aikaa, jolloin sen kulttuuriset ominaisuudet hakivat vielä muotoaan. Kansoilla, kuten yksilöilläkin, varhaislapsuuden voimakkaat vaikutteet säilyvät tietoisuudessa tai alitajunnassa läpi koko myöhemmän elämän. Ne kokemukset ovat niin määrääviä, että niitä voi vain vaivoin ja tuskin koskaan kokonaan poistaa myöhemmän vakaamman ja vähemmän tunteikkaan elämänvaiheen älyllisten kokemusten avulla. Niin kuin on laita myös ristiretkienkin kohdalla. Ne ovat tuottaneet erään syvimmälle menevän ja kestävimmän vaikutuksen eurooppalaisten joukkopsykologiaan. Sitä yleistä kiihkoa, jota ne omana aikanaan saivat aikaan voi tuskin verrata mihinkään aikaisempaan ja tuskin myöhemminkään tulevaan. Päihdyttävä aalto pyyhkäisi yli koko mantereen. Sen innostava vaikutus jätti joksikin aikaa alleen kaikki valtioiden ja kansojen sekä luokkienkin rajat. Se oli ensimmäinen kerta kun Eurooppa koki olevansa yhtenäinen - ja sen yhtenäisyys perustui islamin vastaisuuteen. Sortumatta liioitteluun voidaan sanoa *modernin Euroopan syntyneen ristiretkien hengen myötä*. Ennen oli ollut vain anglo-sakseja ja saksalaisia, ranskalaisia ja normanneja, italialaisia ja tanskalaisia. Ristiretkien aikana synnyttiin kaikille Euroopan kansoille yhteinen käsite "Länsimainen kulttuuri". Kummisetänä tässä synnytystapahtumassa toimi viha islamia vastaan...

On historian suurta ironiaa, että länsimaisen maailman kollektiivisen tietoisuuden alkuperäistä perustaa on edesauttanut ja varauksitta tukenut kristillinen kirkko. Silti sitä seuranneet länsimaiset saavutukset tulivat mahdollisiksi vain hyökkäämällä älyllisesti kaikkea sitä vastaan mitä kirkko edusti ja mitä varten se on olemassa. Se on traagista niin kristillisen kirkon kuin islaminkin näkökulmasta. Kirkon kannalta se on traagista sikäli, että hätkähdyttävän alun jälkeen se menetti otteensa eurooppalaisten mieliin. Traagista se on ollut myös islamille, joka on pitkien vuosisatojen ajan joutunut kestäämään ristiretkien tulen monissa muodoissaan ja valekaavuissaan. Ristiretkien sanoinkuvaamattomat julmuudet, ne tuhoet ja se turmelus, joita kohdistettiin valloitetuille (ja myöhemmin taas hävityille) islamin maihin, ovat se myrkyllinen kylvö, jonka satona on ikuinen vastakkainasettelu Idän ja Lännen välisissä suhteissa. Muita välttämättömiä syitä sellaisiin tunteisiin ei ollut. Vaikka islamilainen ja länsimainen kulttuuri poikkeavatkin suuresti toisistaan, niin henkiseltä pohjaltaan kuin yhteisöllisiltä pyrkimyksiltään, niiden pitäisi pystyä sietämään toisiaan ja elää ystävällistä rinnakkaiseloa. Tämä mahdollisuus ei ole vain teoreettinen, vaan on todellinen. Muslimien puolella on aina esiintynyt vilpittömiä halua keskinäiseen suvaitsevaisuuteen ja kunnioitukseen. Tämä halu oli taustalla kun kalifi Haruun al-Rashid lähetti lähetystön hallitsija Kaarle Suuren hoviin, eikä suinkaan mikään halu hyötyä materiaalisesti frankkien ystävyydestä. Eurooppa oli silloin kulttuurisesti liian alkukantainen kyetäkseen täysin arvostamaan tätä mahdollisuutta. Silti sitä ei vielä silloin pidetty vastenmielisenä. Sitten myöhemmin ristiretkien ilmaantuminen tuhosi islamin ja länsimaiden suhteet. Ei sen vuoksi, että ne merkitsivät sotaa. Kansat ovat ihmiskunnan historian aikana nousseet lukuisiin taisteluihin ja unohtaneet

vihamielisyydet sittemmin ja muuttuneet myöhemmin jopa ystäviksi. Ristiretkien pahuus ei kuitenkaan rajoittunut vain aseiden kalistuttamiseen. Pahuus oli ensisijassa älyllistä laatua. Se koostui euroopplaisten mielten myrkyttämisestä muslimimaailmaa vastaan käyttäen kirkon tarkoitushakuisesti ujuttamia vääriä tulkintoja islamin opetuksista ja päämääristä. Ristiretkien aikoihin eurooppalaisten mieliin iskostettiin kuva islamista paljaan aistillisena ja raajan väkivaltaisena, muutoseikkoja sydämen puhdistumista enemmän painottavana uskontona. Silloin Profeetta Muhammedista (rh) käytettiin Euroopassa ensimmäisen kerran nimitystä "mahound".

Vihan siemen tuli kylvetyksi. Ristiretkien into vyöryi aaltona muualle Eurooppaan. Espanjan kristittyjä kannustettiin valtaamaan maata takaisin "pakanoiden ikeestä". Muslimi Espanjan tuhoaminen kesti vuosisatoja. Juuri tästä pitkään jatkuneesta taistelusta johtuen islamin vastainen tunne syveni ja jäi pysyväksi. Muslimiosan hävittäminen Espanjasta toteutui mitä hurjimman ja säälimättömimmän vainon seurauksena. Voitonriemu halkui halki koko Euroopan - vaikka se johtikin kaikkein loistokkaimman kulttuurin tuhoutumisen ja sitä seurasi keskiaikainen tietämättömyys ja raakalaisuus.

Ennen kuin Espanjan tapahtumien muisto hälväni mielistä, kolmas suurimerkityksinen tapahtuma alkoi jo hiertää länsimaailman ja islamin välejä. Nimittäin Konstantinopolin joutuminen turkkilaisten käsiin. Eurooppalaisten silmissä bysantin yllä leijui vielä Kreikan ja Rooman hohto. Sitä oli pidetty Euroopan suojamuurina Aasian "barbaareita" vastaan. Sen lopullinen romahdus avasi Euroopan portit muslimien tulvalle. Seuraavat vuosisadat olivat sotaisia. Euroopan vihamielisyys ei enää ollut kulttuurista laatua, vaan myös poliittista, mikä johti vihamielisyyden kiihtymiseen.

Eurooppa hyötyi näistä yhteentörmäyksistä huomattavasti. Renesanssi, Euroopan taiteiden ja tieteiden herääminen mittavan islamilaisen, pääasiassa arabialaisen, laina-aineiston pohjalta oli suurelta osin seurausta Idän ja Lännen välisistä materiaalisista yhteyksistä. Eurooppa hyötyi tästä vuorovaikutuksesta kulttuurin alueella huomattavasti enemmän kuin islamin maailma. Silti tätä ikuista kiitollisuutta ei hyvitetty islamia kohtaan tunnetun vihan liennyttämisen muodossa. Päin vastoin tämä viha vain yltyi ja piintyi ajan myötä tavaksi asti. Se ilmeni kaikkialla yleisessä mielipiteessä aina kun vain sana "muslimi" edes mainittiin. Se eli kansan sanonnoissa. Se oli iskostettu jokaisen eurooppalaisen miehen ja naisen sydämeen. Mikä merkillepantavinta: se säilyi läpi kaikkien kulttuuristen murrosten. Uskonpuhdistukset levisivät, uskonnolliset ryhmittymät jakoivat Eurooppaa ja lahko aseistautui toista vastaan. Yhteistä näille kaikille oli viha islamia kohtaan. Tuli myös aika, jolloin uskonnolliset tunteet alkoivat hävitä Euroopasta, mutta viha islamia kohtaan säilyi. Kuvaavinta on suuren ranskalaisen filosofin ja runoilijan, Voltairen suhtautuminen. Hän oli kristinuskon ja sen kirkon kiivas vastustaja 18. vuosisadalla. Samalla hän oli islamin ja sen Profeetan fanaattinen vihaaja. Joitakin vuosikymmeniä tämän jälkeen Lännen oppineet miehet alkoivat tutkia vieraita kulttureita ja suhtautua niihin myötämielisemmin. Islamin kohdalla perinteinen halveksunta tunki järjen ulottumattomissa olevana vääristymänä heidän tieteellisiin tutkimuksiinsa. Siten siltaa ei tullut vielääkään rakennettua historian Euroopan ja islamin maailman erottamaan tekemän virran yli. Islamia kohtaan osoitettu halveksunta oli tullut erottamattomaksi osaksi Eurooppalaista ajattelua.

On totta, että ensimmäiset orientalistit olivat kristittyjä lähetyssaarnaajia, jotka työskentelivät muslimimaissa. Heidän vääristellyt tulkintansa islamin opetuksista ja historiasta olivat laskelmoidusti tehty vaikuttamaan eurooppalaisten suhtautumiseen "pakanoihin". Huolimatta siitä, että orientalistiset tieteet ovat jo kauan sitten erkaantuneet lähetyssaarnaajien vaikutuspiiristä, nämä ajatusvääristymät elävät yhä sitkeästi. Niiden motiivina enää ole edes entisiä harhaanjohtavia uskonnollisia pyrkimyksiä. Heidän ennakkoluulonsa islamia kohtaan perustuu puhtaasti kaukaa periytyvään, atavistiseen, vaistoon. Tämä erikoisominaisuus perustuu toistuneitten ristiretkien vaikutukseen varhaiseen eurooppalaiseen ajatteluun.

Psykologille tämän laatuinen kietoutuminen ei ole lainkaan hämmästyttävää. Hän tietää erinomaisen hyvin, että henkilö voi menettää täysin lapsuudessa omaksumansa uskonnolliset

uskomukset. Siitä huolimatta jotkut, alunperin näihin hylättyihin uskomuksiin liittyneet, taikauskoisuudet säilyttävät otteensa kyseiseen henkilöön. Ne uhmaavat kaikkia järkiselityksiä läpi koko hänen elämänsä. Näin on myös eurooppalaisten islamiin kohdistaman asenteen laita. Vaikka islamin vastaisen kaunan juuri, uskonnollinen tunne, on saanut väistyä materialistisemmän maailmankatsomuksen tieltä, sama vanha kauna on säilynyt eurooppalaisten alitajunnassa. Sen voima vaihtelee toki eri yksilöiden välillä, mutta sen olemassaoloa ei voi kiistää. Ristiretkien henki leijuu yhä, vaikkakin laimeammassa muodossa, Euroopan yllä. Eurooppalaisen kulttuurin suhde muslimimaailmaan sisältää yhä jälkiä tästä vaikeasti kuolevasta haamusta.

Muslimipiireissä kuulee usein väitettävän, että Euroopan menneisyyden kiivaista yhteenotoista juontava viha islamia kohtaan olisi meidän päivinämmme laantumassa pois. On jopa viitattu Euroopan osoittavan *taipumisen* merkkejä islamin uskontoon ja yhteisöllisiin opetuksiin nähden. Monet muslimit uskovat jopa melko vakavastikin koko Euroopan kääntymisen islamiin olevan lähellä. Tämä käsitys ei ole ollenkaan käsittämätön meille, jotka pidämme islamia ainoana uskontona, joka kestää siihen kohdistetun vinoutuneen arvostelun. Meille on myös Profeetan (rh) kautta ilmoitettu, että islam tulee lopulta koko ihmiskunnan hyväksymäksi. Toisaalta ei ole pienintäkään näyttöä siitä, että tämä voisi tapahtua hahmotettavissa olevan tulevaisuuden aikana. Länsimaisen kulttuurin osalta tämä voisi tulla mahdolliseksi vasta lukuisten sellaisten, hirvittävien yhteisöllisten ja henkisten mullistusten jälkeen, jotka ravistaisivat Euroopan nykyistä kulttuurista omahyväisyyttä ja muuttaisivat sen ajattelutapaa valmiimmaksi hyväksymään uskonnollisen elämänkäsityksen. Tämän päivän Läntinen maailma on täysin uppoutunut ihastelemaan omaa aineellista kehitystään. Se pitää aineellista hyvinvointia ainoana tavoittelemisen arvoisena päämääränä. Sen materialismi ja uskonnonvastaisuus ei suinkaan ole vähenemässä, pikemminkin päinvastoin - toisin kuin eräät optimistiset muslimihavainnoitsijat haluaisivat meidän uskovan.

Sanotaan modernin tieteen alkaneen hyväksyä yhtenäisen luovan voiman olemassaolon kaiken näkyväisen luonnon tuolla puolen. Tämän nuo optimistit väittävät olevan sarastusta länsimaiden uudesta uskonnollisesta tietoisuudesta. Tämä oletus tulkitsee petollisella tavalla väärin eurooppalaista tieteellistä ajattelua. Kukaan vakava tiedemies ei voi eikä ole voinut kiistää maailmankaikkeuden alunperin syntyneen jonkin yksittäisen liikkelle panevan voiman seurauksena. Kysymys on kuitenkin ja on ollut siitä, mitä ominaisuuksia tuolle "voimalle" on annettu. Kaikki syvälliset uskonnolliset järjestelmät katsovat, että kyseessä on itsessään täysin tietoinen voima, voima, joka luo ja hallitsee maailmankaikkeutta tietyn suunnitelman ja tarkoituksen mukaan ja jota itseään eivät mitkään lait rajoita. Sanalla sanoen kyse on Jumalasta. Nykyaikainen tiede sellaisenaan ei ole valmis eikä taipuvainen menemään niin pitkälle (itse asiassa kyse ei olekaan tieteen piiriin mahtuvasta asiasta) vaan jättää kysymyksen sen luovan voiman tietoisuudesta ja riippumattomuudesta - ts. jumaluudesta - avoimeksi. Sen asenne on suurin piirtein: "se voi olla, mutta en tiedä, eikä minulla ole tieteellistä keinoa tietää sitä". Tulevaisuudessa tämä filosofia voi kenties kehittyä jonkinlaiseksi panteistiseksi, kaikkijumalaiseksi, epäilemiseksi, jossa sielu ja aine, tarkoitus ja olemassaolo, luoja ja luotu ovat yksi sama. On vaikea kuvitella, että sellainen usko olisi jonkinlainen askel kohti islamin myönteistä Jumala-käsitettä. Sillä siinä ei hylätä materialismia, vaan korotetaan se korkeammalle älylliselle tasolle.

Itse asiassa Eurooppa ei ole koskaan ollut kauempana islamista kuin tänä päivänä. Sen aktiivinen vihanpito uskontoamme kohtaan saattaa olla laantumaan päin. Silti tämä asenteiden lientyminen ei johdu islamin opetusten kasvaneesta arvostuksesta, vaan on pikemminkin seurausta sen kulttuurisesta heikentymisestä ja islamin maailman hajaannuksesta. Eurooppa tunsikin ennen pelkoa islamia kohtaan ja tämä pelko ajoi sen vihamieliseen suhtautumiseen kaikkea islamille haiskahtavaakin kohtaan. Jopa puhtaasti hengellisissä ja yhteisöllisissä asioissa. Islamilaisen maailman menetettyä asemansa Euroopan poliittisten etujen vastavoimana, on täysin luonnollista, että vähentyneen pelon myötä eurooppalaisten alkuperäinen kiivauskin on laskenut. Vaikkei tätä kiivautta enää lausuta julki yhtä usein, eikä se ole enää yhtä aktiivista, se ei suinkaan anna aiheutta

tehdä sellaista johtopäätöstä, että länsimaat olisivat sisäisesti lähentyneet islamia. Pikemminkin se on osoitus kasvaneesta välinpitämättömyydestä islamia kohtaan.

Länsimainen kulttuuri ei ole mitenkään muuttanut sille ominaista henkistä asennetta. Se on nykyään yhtä vahvasti uskonnollisen elämänymmärryksen vastainen kuin aina ennenkin. Kuten olen jo edellä esittänyt, ei ole mitään syytä katsoa sen muuttuvan lähitulevaisuudessa. Islamilainen lähetystyö lännessä ja se tosiasia, että jotkut eurooppalaiset ja amerikkalaiset ovat kääntyneet islamiin (useimmiten ymmärtämättä täysin sen opetuksia), ei ole mikään näkökohta. Aikana jolloin materialismi on kauttaaltaan voitolla, on vain luonnollista, että muutamat satunnaiset, hengellisyyden elpymistä odottelevat, yksilöt kuuntelevat ahnaasti mitä tahansa uskonnolliselle käsitykselle perustuvaa oppia. Tässä suhteessa muslimien lähetystyöntekijät eivät ole ainoita. On olemassa myös lukuisia kristillis-mystisiä lahkoja, joilla on uudelleen herättämiseen tähtääviä pyrkimyksiä. Euroopan eri kaupungeissa on olemassa melko vahva teosofinen liike, samoin kuin buddhalaisia temppeleitä ja lähetysasemia käännynnäisineen. Kaikki käyttävät täsmälleen samoja perusteita kuin muslimilähetit. Myös buddhistiset lähetysasemat voivat sanoa (ja itse asiassa sanovatkin) Euroopan "tulevan lähelle" buddhismia. Molemmissa tapauksissa väite on yhtä naurettava. Muutaman yksittäistapauksen kääntymisen buddhalaisuuteen tai islamiin perusteella ei voi mitenkään väittää jomman kumman näistä opeista alkaneen vaikuttaa länsimaiseen elämänmenoon havaittavissa olevalla tavalla. Voisi jopa mennä pidemmälle ja todeta, ettei kumpikaan lähetystyö ole onnistunut herättämään vaatimatonta uteliaisuutta kummempaa kiinnostusta. Sekin johtuu vain siitä vaikutuksesta, jonka "eksoottinen" oppi saa aikaan romanttisuuteen taipuvaisissa mielissä. Varmasti löytyy myös poikkeuksiakin ja jotkut kääntyneistä saattavat olla vilpittömiäkin totuudenetsijöitä, mutta poikkeukset eivät riitä muuttamaan koko kulttuurin ulkomuotoa. Toisaalta vertaamalla näiden kääntyneiden lukumäärää suhteessa niihin länsimaisiin, jotka päivittäin liittyvät puhtaasti materialistisia arvoja yhteiskunnassa edustaviin liikkeisiin, kuten marxismiin ja fasismiin, voimme tehdä oikeampaa osuvia havaintoja länsimaisen kulttuurin kehityssuunnasta.

Voi hyvin olla, kuten edellä on huomioitu, että kasvava yhteiskunnallinen ja taloudellinen tyytymättömyys sekä mahdollisesti uusi, toistaiseksi kuvittelemattomat mittasuhteet saava, maailmansotien aalto yhdessä tieteellisen terrorin kanssa saattaisi johtaa materiaalisesti itseensä tyytyväisen läntisen kulttuurin niin julmaan järjettömyyteen, että niiden väestö alkaa uudelleen nöyränä ja vilpittömänä etsiä hengellisiä totuuksia. Silloin menestyksekkäs islamin julistaminen voi tulla länsimaissa mahdolliseksi. Sellainen muutos on kuitenkin tulevaisuuden kätkössä, näköpiirimme tavoittamattomissa. Tästä syystä on vaarallista itsepetosta ja toiveajattelua muslimien osalta puhua islamin olevan valtaamaisillaan Euroopan hengen. Tämänlaatuinen puhe ei ole todellisuudessa muuta, kuin vanhan Mehdi-uskomuksen jatke uudessa "rationaalisuuden" kaavussa. Uskoa yht'äkkiä ilmestyvään voimaan, joka tekisi horjuvasta islamin rakennelmasta voittoisan maan päällä. Tämä usko on vaarallista, koska se on miellyttävää ja helppoa. Sellaisena se on omiaan kääntämään huomiomme pois siitä tosiasiasta, että olemme kulttuurisesti heikoilla ja että tämän päivän muslimaailmassa länsimaiden vaikutuksella on eniten kasvupohjaa. Me nukumme samaan aikaan kun nuo läntiset vaikutukset rappeuttavat ja tuhoavat islamilaisia yhteisöjä kaikkialla. On yksi asia toivoa islamilaisuuden leviämistä ja valheellisten toiveiden rakentaminen sen ympärille taas on toinen.

Me unelmoimme islamin valon levittäytymisestä kaukaisten maiden ylle, kun samaan aikaan islamilainen nuoriso meidän välittömässä läheisyydessämme ei ole asiamme ja toivomme takana.

KOULUTUKSESTA

Muslimit tuhoavat itseluottamuksensa rippeetkin mikäli ne jatkossakin kohdistavat toiveensa länsimaiden vetoapuun pysähdystilassa olevan kulttuurinsa herättämiseksi. Samalla ne vahvistavat epäsuorasti länsimaiden väitteet, joidenka mukaan islam on "loppuun käytetty voima".

Aikaisemmissa kappaleissa on annettu joitakin perusteita sille, että islam ja länsimainen kulttuuri ovat täysin vastakkaisille elämäkäsitteille rakennetut, eivät siten sovi hengellisesti yhteen. Kuinka me näin ollen voisimme olettaa sen musliminuorison, jota kasvatetaan länsimaisella tavalla, eurooppalaisen kulttuurin perustalta, olevan vapaa islaminvastaisista vaikutteista?

Ei ole kohtuullista odottaa sellaista. Vain joku poikkeuksellisen lahjakas yksilö voi kyetä hallitsemaan kasvatuskysymykset kokonaisuudessaan. Muslimeille annettu länsimainen koulutus väistämättä heikentää nuorten halua uskoa Profeetan (rh) sanomaa. Samoin se vähentää myös heidän haluaan pitää itseään islamin teokraattisen kulttuurin edustajina. On selvästi havaittavissa, että uskonnollisuus on nopeassa tahdissa menettämässä otettaan länsimaisittain kasvatetun "älymystön" piirissä. Tämä ei merkitse sitä, että islam olisi täysin säilyttänyt merkityksensä edes kouluttamattomankaan kansanosan käytännön elämässä. Heidän keskuudessaan on kuitenkin havaittavissa voimakkaampaa vetoa islamin kutsun suuntaan, kuin länsimaisesti koulutettun "älymystön" piirissä. Tämä vieraantumisen ilmiö ei johdu siitä, että länsimaisen tieteen opeilla varustetuilla nuorilla olisi hallussaan ainuttakaan perustetta, jolla kumota uskonnollisen opetuksemme totuuksia. Nykyinen länsimaisen kulttuuri, koko sen älyllinen ilmapiiri on vain niin voimakkaasti uskonnonvastainen, että se toimii elottomana vastapainona nuoren muslimisukupolven uskonnolliselle kehitykselle.

Uskonnollinen usko tai epäusko ovat vain harvoin perusteita itsessään. Joissain tapauksissa jompi kumpi hankitaan vaiston tai sanottakoon perinpohjaisen tuntemuksen kautta. Enimmäkseen se siirtyy ihmisen kulttuurisesta ympäristöstä. Ajatellaanpa vain vaikka lasta, jota harjoitetaan varhaisimmista hetkistä lähtien järjestelmällisesti tunnistamaan esitetyn musiikin eri sävelet. Hänen korvansa harjaantuu erottamaan eri musiikin sävelet, rytmit ja soinnit. Myöhemmällä iällä hän kykenee ymmärtämään vaativintakin musiikkia, ellei jopa esittämään tai tekemään sitä. Toisaalta lapsi, joka ei varhaislapsuudessaan kuule lainkaan musiikkia muituttavaakaan, kokee vaikeana jopa sen alkeidenkin oppimisen. Samoin on uskonnollisenkin kokemisen laita. Kuten on joitakin, jotka luonto on tehnyt "korvattomiksi" musiikin suhteen - saattaapa mahdollisesti, vaikkakaan ei todennäköisesti - olla olemassa täysin uskonnollisen kutsun suhteen kuuroja ihmisiä. Valtaosalle tavallisista ihmisistä uskonnollisen uskon ja epäuskon välisen vaihtoehdon määrää ilmapiiri, missä he kasvavat. Siksi Profeetta (rh) sanoikin hadithin mukaan:

"Jokainen lapsi syntyy puhtaana; hänen vanhempansa tekevät hänestä juutalaisen, kristityn tai epäjumalanpalvojan" (Sahih al-Bukhari)

Käsite "vanhemmat", jota edelläolevassa hadithissa käytetään, voidaan luontevasti ulottaa koskemaan yleistä ympäristöä - perhe-elämää, koulua ja yhteiskuntaa jne. - jotka määräävät lapsen varhaisen kehityksen. Muslimiperheiden uskonnollisen ympäristön heikkeneminen on kiistatonta. Samoin myös sen älyllinen ilmapiiri niin romahtanut, että se voi aiheuttaa kasvavassa nuorisossa kiusauksen kääntää selkensä koko uskonnolle. Näin varmasti on, mutta nuorten muslimien kasvattaminen länsimaisella tavalla ei ainoastaan voi, vaan todennäköisesti myös johtaa heidät myöhemmin elämässään uskonnon vastaiseen asenteeseen .

Tämä herättää tärkeän kysymyksen: miten meidän tulisi suhtautua moderniin opetukseen?

Länsimaisen koulutuksen vastustaminen ei sinänsä merkitse, että itse koulutus olisi jotenkin islamin vastaista. Tälle ei ole olemassa teologisia eikä historiallisia perusteita. Pyhä Koraani on täynnä ilmauksia, kuten: "että voit tulla viisaaksi", "että voisit ajatella", "että tietäisit". Pyhän Koraanin alussa sanotaan.

"Ja Hän Jumala opetti Aadamille kaikki nimet" (suura 2:31) - ja seuraavat jakeet osoittavat, että tästä "nimien" osaamisesta johtuen, ihminen on jossain suhteessa enkelienkin yläpuolella. "Nimet"

on kuvaannollista kieltä ja tarkoittaa kykyä määrittää käsitteitä, perustella ajattelua, joka on ihmiselle tunnusomaista ja mikä tekee mahdolliseksi hänelle Koraanin sanoin olla Jumalan sijaisena maan päällä. Kyetäkseen käyttämään järjestelmällisesti ajatteluaan, ihmisen täytyy oppia ja siksi Profeetta (rh) sanoi:

"Jumala tulee tekemään tien paratiisiin helpoksi sille, joka etsii tietoa". (*Sahih Muslim*)

"Oppineen miehen ylivertaisuus pelkän rukoilijan rinnalla on kuin täyden kuun ylivertaisuus kaikkien yötaivaan tähtien rinnalla" (Musnad Ibn Hanbal, Jami'at Tirmidh, Sunan Abi Da'ud, Sunan Ibn Majah, Sunan ad-Darimi)

Ei tarvitse edes viitata Koraaniin ja Profeetan sanontoihin osoittaakseen islamin suhtautuvan myötämieleisesti oppimiseen. Historia osoittaa islamin vaikutuksen olleen vertaansa vailla tieteellisen kehityksen edistämässä. Islamin uskonkappaleet tarjosivat mahtavan kannusteen oppimiselle ja tieteelliselle tutkimukselle. Tämä johti loistokkaisiin kulttuuriin saavutuksiin Umajjadien ja Abbasidien päivinä ja Arabien Espanjan hallintokaudella: Eurooppa tuntee tämän hyvin, sillä sen on kiittäminen vuosisataisen rappion jälkeisestä renesanssistaan islamia. En mainitse tätä sen vuoksi, että nuo loistokkaat muistot saisivat meidät tänä islamilaisen maailman perinteidensä kadottamisen ja sokeutumisen sekä älyllisen köyhtymisen aikana ylpistymään. Tämä nykyinen surkeuden tila ei anna meille oikeutta ylpeillä loistokkaalla menneisyydellä. Meidän tulee muistaa, että nimenomaan muslimien välinpitämättömyys on syynä nykyiseen rappioon, eikä mikään islamin opetuksissa oleva puute.

Islam ei ole koskaan ollut minkäänlainen este kehitykselle tai tieteelle. Se arvostaa ihmisen älyllisen toiminnan niin korkealle, että asettaa ihmisen sen perusteella enkelienkin yläpuolelle. Yksikään toinen uskonto ei ole mennyt niin pitkälle järjen korostamisessa - ja siitä johtuen myös oppimisen - ohi kaikkien muiden elämän ilmiöiden. Mikäli me mukaudumme tämän uskonnon periaatteisiin, emme voi mitenkään sulkea pois nykyaikaista oppimista elämästämme. Meillä täytyy olla halu oppia ja kehittyä tieteellisesti ja taloudellisesti länsimaisten kansojen tavoin. Silti muslimien ei pidä haluta katsoa maailmaa länsimaisin silmin. Ei ajatella länsimaisia ajatuksia: Eikä pidä haluta vaihtaa hengellistä kulttuuriaan länsimaiden materialistiseen. Mikäli haluamme säilyä muslimina.

Tieto ei itsessään ole länsimaista eikä itämaista. Se on yleismaailmallista. Näkökulmat, joista tosiasioita katsotaan vaihtelevat kansojen eri kulttuuristen mielenlaatuja mukaan. Biologia sellaisenaan, tai fysiikka tai kasvitiede eivät tarkoituspäitään ole materialistisia eikä hengellisiä. Ne keskittyvät vain havainnoiteihin, tiedonkeräämiseen ja määrittelemiseen ja niiden perusteella yleisten lainalaisuuksien tekemiseen. Näistä tieteistä johdetut filosofiset johtopäätökset - ts. tieteenfilosofia - eivät perustu pelkästään tosiasioihin ja havainnointiin. Niihin vaikuttaa paljon meidän oma taustamme, siellä piilevä, luontainen tai vaistonvarainen, asennoituminen itse elämän ongelmiin. Suuri saksalainen filosofi, Kant lausui: "saattaa tuntua aluksi yllättävältä, mutta on enemmän tai vähemmän selvää, ettei järkemme tee johtopäätöksiä luonnosta vaan määrittää ne sille". Niinpä vain subjektiivinen näkökulma on tässä ratkaiseva. Sillä se voi muuttaa tulkintamme tutkimuskohteesta täysin. Siten tiede, joka ei ole itsessään materialistinen eikä hengellinen saa meidät tekemään toisistaan suurestikin poikkeavia tulkintoja maailmankaikkeudesta. Tulkinnat voivat olla joka hengellisiä tai materialistisia riippuen lähtökohdista. Länsi, huolimatta korkeasta älyllisyydestään, on lähtökohdiltaan materialistinen. Siksi sen peruskäsitteet ja oletukset ovat uskonnonvastaisia. Niin myös länsimainen koulutusjärjestelmäkin yleisiltä lähtökohdiltaan. Tiivistäen voi sanoa, ettei kokeellinen tiede sinällään ole islamille haitallista. Haitallista on se, että muslimit lähestyvät näitä tieteitä länsimaisessa hengessä.

On erittäin valitettavaa, että pitkään jatkunut välinpitämättömyytemme ja laiminlyöntimme ovat tehneet meistä tieteellisen tutkimuksen osalta täysin riippuvaisia länsimaisista lähteistä. Mikäli olisimme aina seuranneet islamin periaatteita, jotka asettavat oppimisen ja tiedon jokaisen muslimin velvollisuudeksi, meidän ei tarvitsisi tänään haikailla länsimaisen tieteen perään kuin erämaassa janoon kuoleva kameli veden kangastuksen perään. Sillä aikaa kun muslimit ovat hukanneet mahdollisuutensa, vajonneet tietämättömyyteen ja köyhyyteen, on Eurooppa ottanut ison harppauksen eteenpäin. Vie kauan kuroa tämä umpeen. Siihen asti meidän on luonnollisesti turvaututtava nykyaikaiseen länsimaiseen tieteeseen länsimaisen koulutuksen kautta. Tällä tarkoitan meidän ottavan vain tieteellisen aineiston, ei mitään muuta. Toisin sanoen meidän on syytä tutkia eksakteja tieteitä länsimaisella tavalla. Heidän filosofiansa suuntaan meillä ei ole varaa tehdä mynnytyksiä missään musliminuorison kasvatuksen vaiheessa. Toki joku voi huomauttaa eksaktien tieteiden, kuten ydinfysiikan, olemasta puhtaasti empiirisen tutkimuksen varassa ja siirtyneen filosofia alueelle. Jossain tapauksissa on vaikea vetää selvää rajaa empiirisen tieteen ja teoreettisen filosofian välillä. Tämä on totta. Toisaalta tämä on juuri se kohta missä islamilaisen kulttuurin on pidettävä pintansa. Muslimitiedemiesten velvollisuus ja haaste onkin, kun he pääsevät tieteellisen tutkimuksen rajalinjoille, käyttää omia teoreettisen päättelynsä mahdollisuuksia hyläten länsimaiset filosofiset teoriat. Omista, islamilaisista lähtökohdistaan he todennäköisesti päätyvät eri lopputuloksiin kuin enemmistö länsimaisista tiedemiehistä.

Varmaa on mitä ikinä eteen tuleekin, että jopa tänä päivänä on mahdollista opiskella ja opettaa tiedettä ilman orjamaista alistumista länsimaiden älyllisen asenteen edessä. Islamilaisessa maailmassa on huutava pula nykyaikaisesta tieteellisestä ja teknisestä välineistöstä. Uudelle filosofiselle maailmankatsomukselle ei ole mitään tarvetta.

Mikäli voisin tehdä oman esitykseni islamilaisesta näkökulmasta hallituksi koulutusohjelmaksi, niin kaikista länsimaiden älyllisistä saavutuksista kehottaisin opiskelemaan vain luonnontieteitä (em. varauksella) ja matematiikkaa. Eurooppalaisen filosofian, kirjallisuuden ja historian opetusten ei pitäisi saada sellaista asemaa, kuin mikä niillä nykyisellään on. Asenteemme eurooppalaiseen filosofiaan nähden lienee tullut selväksi jo aiemman käsittelyn yhteydessä. Mitä eurooppalaiseen kirjallisuuteen tulee, sitä ei toki pidä vähätellä, mutta se pitäisi alistaa sille kuuluvaan kielitieteelliseen asemaan. Tapa, jolla sitä muslimimaissa nykyisin opetetaan on pahasti vääristynyt. Sen arvon hillitön ylikorostaminen saa luonnostaan kypsymättömät mielet kokosydämisesti omaksumaan länsimaisen kulttuurin hengen ennen kuin sen huonot puolet tulevat esiin. Tällä tavoin ei ainoastaan ole tasoitettu tietä platoniselle rakkaudelle länsimaista kulttuuria kohti, vaan myös sen käytännölliselle matkimiselle. Tämä ei voi mitenkään sopia yhteen islamin kanssa. Nykyinen länsimaisen kirjallisuuden osuus pitäisi korvata muslimikouluissa ohjaamalla oppilaat siten valikoidun islamilaisen kirjallisuuden pariin, että se vakuuttaisi heidät islamilaisen kulttuurin rikkaudesta ja herättäisi heissä kaipuun sen tulevaisuudesta.

Nykyisessä muodossa annettu eurooppalaisen kirjallisuuden opetus eri muslimien oppilaitoksissa, on omiaan vieraannuttamaan musliminuoret islamista. Samoin vaikuttaa eurooppalainen tulkinta maailmanhistoriasta. Vanha asetelma "roomalaiset vastaan barbaarit" tulee siitä selvästi esiin. Heidän tapansa esittää historiaa pyrkii - sitä ehkä myöntämättä - todistamaan länsimaiset rodut ja niiden kulttuurin ylivertaisiksi. Mikään muu ei ole yltänyt heidän tasolleen, eikä voi koskaan yltää. Tämä selitys oikeuttaa länsimaiden pyrkimykset hallita koko muuta maailmaa. Aina Rooman ajoista saakka Euroopan kansat ovat tottuneet katsomaan itämaiden ja länsimaiden eroja eurooppalisten "normien" valossa. Tämä järkeily lähtee siitä, että ihmiskunnan kehitys on puhtaasti Euroopan kulttuurisesta kokemuksesta lähtöisin. Tällainen kapeakatseisuus tarjoaa väistämättä vääristyneen näkökulman. Mitä etäämmällä historiassa jonkin havainnon rajat ovat eurooppalaisiin juurtuneesta maailmankatsomuksesta, sitä vaikeampi on eurooppalaisten hahmottaa jonkin tarkasteltavan historiallisen kohteen hahmoa ja muotoa.

Tästä itsekeskeisyydestä johtuen heidän kuvauksensa maailmanhistoriasta on ollut aivan viime aikoihin asti vain länsimaisen historian jatketta. Ei-eurooppalaiset kansat on siinä otettu huomioon

vain mikäli niiden olemassaolo tai kehitys on jollain tavalla sivunnut tai liittyynyt Euroopan kohtaloon. Kuvaamalla Euroopan kansojen historia värikkäästi ja yksityiskohtia myöten ja vain siellä täällä luoden silmäyksiä ulkopuoliseen maailmaan, lukijalle syntyy sellainen kuva, että Euroopan yhteiskunnalliset ja älylliset saavutukset ovat täysin ylivertaisia muuhun maailmaan nähden. Tulee melkein sellainen kuva kuin maailma olisi luotu pelkästään Eurooppaa ja sen kulttuuria varten. Muut kulttuurit toimivat vain kulisseeissa, jotka tarjoavat puitteet länsimaiden loistolle. Mikäli ei-eurooppalaisille annetaan tällaista historianopetusta, sen väistämättömänä tuloksena on alemmuuskompleksi suhteessa heidän oman kulttuuriinsa menneisyyteen ja tulevaisuuden mahdollisuuksiin. Heitä opetetaan systemaattisesti halveksimaan omia tulevaisuuden mahdollisuuksiaan - paitsi jos he antautuvat täysin länsimaisten ihanteiden varaan.

Torjuakseen tällaiset turmiolliset vaikutukset, islamilaisen ajattelun johtomiesten tulisikin tehdä kaikkensa uudistaakseen nykyinen historianopetus muslimioppilaitoksissa. Epäilemättä kyse on vaativasta tehtävästä ja vaatii historianopetuksemme perinpohjaista uudelleen tarkastelua. Vasta sen jälkeen muslimille on mahdollista opettaa omin silmin tarkasteltua maailmanhistoriaa. Vaikka tehtävä onkin vaikea, se on silti mahdollinen ja itse asiassa pakon sanelema velvollisuus. Muutoin nuoret sukupolvemme joutuvat jatkossakin omaksumaan islamia halveksivan pohjavireen. Tuloksena on myös alemmuuskompleksin paheneminen. Mahdollisesti tämä alemmuuskompleksi saattaisi väistyä, mikäli muslimit olisivat valmiita sulautumaan täysin länsimaiseen kulttuuriin. Mutta ovatko he valmiita tekemään sen?

Me uskomme ja viimeaikainen kehitys länsimaissa tukee sitä, että islamin etiikka, moraalikäsitteet yhteiskunnasta ja henkilöiden käyttäytymisestä, oikeudesta, vapaudesta, ovat äärettömän paljon korkeammalla tasolla kuin vastaavat käsitteet länsimaisessa kulttuurissa. Islam on kitkenyt rotuvihan ja avannut tien ihmisten väliselle veljeydelle ja tasa-arvolle. Länsimaat eivät pysty kohoamaan kapeakatseisten rotujen ja kansojen välisten riitojen yläpuolelle. Islamissa ei tunneta luokkia eikä luokkataisteluita. Euroopan historia, Kreikan ja Rooman päivistä tähän päivään, on täynnä luokkataisteluita ja yhteisön sisäistä vihanpitoa. Toistettakoon se vielä kerran, että on vain yksi aihe, jonka muslimit voivat itseään hyödyttävästi ottaa länsimailta, nimittäin puhtaat eksaktit tieteet ja niiden sovellutukset. Tämä pyrkimys hankkia ulkopuolisilta tiedettä ei merkitse sitä, että muslimit pitäisivät näitä ulkopuolisia jotenkin itsensä yläpuolella olevina - muuten islamin olemusta ei ole oikein ymmärretty. Yhden kulttuurin ylivertaisuutta toiseen nähden ei ratkaise aineellisen tiedon määrä (vaikka se onkin tarpeellista), vaan eettinen energia, suurempi kyky selittää ja hallita kaikkia ihmiselämän puolia. Tässä suhteessa islam on ylivertainen muihin nähden. Meidän täytyy vain noudatta sen sääntöjä ja niin voimme saavuttaa mitä vain ihmiselle on mahdollista. Sen sijaan emme voi emmekä saa jäljitellä länsimaita, mikäli haluamme säilyttää ja elvyttää islamin arvomaailman. Länsimaisen kulttuurin älyllisestä vaikutuksesta tuleva paha on enemmän vahingoksi islamin ruumiille kuin sieltä saatava aineellinen hyöty.

Vaikka muslimit ovatkin laiminlyöneet tieteellistä tutkimusta aikaisemmin, on väärin yrittää paikata tätä virhettä jäljittelemällä länsimaista opetusta rajoituksitta. Tieteellinen takapajuisuutemme ja köyhyys meidän ovat pienä sen rinnalla, että sokeasti seuraisimme länsimaiden koulutusjärjestelmää ja tuhoaisimme muslimimaailman uskonnolliset mahdollisuudet. Mikäli haluamme säilyttää islamin merkittävänä kulttuurisena tekijänä, meidän suojeltava sitä länsimaisen kulttuurin älylliseltä vaikutukselta, joka on tunkemassa yhteiskuntiamme ja ihanteisiimme. Jäljittelemällä länsimaiden tapoja ja elämäntyyliä, muslimit joutuvat väistämättä myös omaksumaan länsimaiden maailmankatsomuksen: sillä ulkoisen olemuksen matkiminen johtaa vähitellen tätä ulkomuotoa vastaavan maailmankuvan omaksumiseen.

JÄLJITTELYSTÄ

Länsimaisen elämän jäljittely - niin yksilö- kuin yhteisötasollakin - on eräs muslimimaailman olemassaolon tai ainakin sen elpymisen suurimmista uhkista. Tämä kulttuurinen sairaus (muuksi sitä tuskin voi kutsua) juontaa juurensa joidenkin kymmenien vuosien taakse, jolloin jotkut muslimit olivat epätoivoisia nähdessään länsimaiden aineellisen kehityksen ja vertasivat sitä omaan tilaansa. Muslimien tietämättömyys islamin opetuksista - johtuen paljolti ns. *ulama* (uskonnollisten oppineiden) luokan kapeakatseisuudesta - oli syynä siihen, että eräät muslimit ajattelivat olevan välttämätöntä omaksua länsimaiden yhteisölliset ja taloudelliset säännöt voidakseen pysyä muun maailman kehityksen vauhdissa mukana. Muslimimaailma oli pysähtynyt paikoilleen ja monet muslimit tulivat siihen onttoon johtopäätökseen, että islamin taloudellinen ja yhteiskunnallinen järjestelmä ei vastannut kehityksen vaatimuksia. Siitä syystä se pitäisi mukauttaa länsimaisuuden kanssa yhteensopivaksi. Nämä "valistuneet" ihmiset eivät olleet kuitenkaan vaivautuneet selvittämään missä määrin islamin opetukset olivat syynä muslimien rappioon. He eivät olleet vaivautuneet selvittämään islamin todellista asennetta, siis Koraanista ja sunnasta. He tyytyivät vain osoittamaan, että heidän muslimiaikalaistensa opetukset olivat este kehitykselle ja materiaalisille saavutuksille. Sen sijaan, että olisivat kääntyneet islamin alkuperäisiin lähteisiin, he tyytyivät pitämään *fighiä* (nykyaikainen islamilaisen lain tulkinta) *shari'ah*'na. Tätä he pitivät vajavaisena monissa suhteissa. Vähitellen itse *shari'ah* unohdettiin ja sitä alettiin pitää pelkkänä historiana ja kirjaviisautena. Siten länsimaisuuden jäljitteleminen näytti heistä ainoalta ratkaisulta nostaa muslimit rappiutilasta.

Enemmän aiheeseen paneutuneet kirjat - mm. prinssi Sa'id Halim Pashan *Islamlashmaq* - perusteellisesti selvittävät, ettei islamilainen *shari'ah* ole este nykyaikaiselle kehitykselle. Tätä monet muslimit olivat käyttäneet perusteena länsimaiden ihailulle. Näiden kirjojen parantavat vaikutukset valuiivat tyhjiin, kun samaan aikaan ilmestyi lukuisia toisen luokan tekijöiden anteeksi pyyteleviä kirjoja, joissa - vaikkei suoraan kumottukaan islamin käytännöllisiä opetuksia - selvitettiin kuinka *shari'ah* voitaisiin laittaa palvelemaan länsimaista yhteiskuntamallia ja talousoppia. Siten länsimaiden jäljitteleminen sai uusia perusteita ja monet islamin tärkeimmät opetukset tulivat sivuutetuiksi. Tämä kaikki islamilaisen "kehityksen" valekaavussa. Tämä ajattelu on leimallista useissa kehittyvissä muslimimaissa.

On turhaa väittää, kuten monet ns muslimien "älymystöön" kuuluvat tekevät, että sillä ei ole mitään vaikutusta hengellisellä tasolla kuinka elämme, puemmeko päällemme eurooppalaiset vaatteet vai esi-isiemme käyttämät, olemmeko konservatiivisia tavoiltamme vai emme. Tietenkään ahdasmielisyys ei kuulu islamiin. Kuten aikaisemmassa kappaleessa todettiin, islam sallii ihmiselle laajan kirjon toteuttaa itseään niin kauan kunhan ei elä uskonnon kehoitusten vastaisesti. Sen lisäksi, että monet elimellisesti länsimaiden yhteisölliseen rakenteeseen kuuluvat asiat - kuten miesten ja naisten vapaa kanssakäyminen, koronottaminen talouselämän perustana jne - ovat kiistatta islamin opetusten vastaisia, koko länsimainen kulttuuri on olemuksellaan haitallinen ihmisen uskonnolliselle suuntautumiselle. Täytyy olla todella pinnallinen, voidakseen vakavissaan väittää ihmisen voivan omaksua toisen kulttuurin ulkoisen olemuksen altistumatta sen hengelle. Kulttuuri ei ole mikään tyhjä muoto, vaan elävää energiaa. Heti kun omaksumme muodon, sen sisäiset virtaukset ja dynaamiset vaikutteet alkavat vaikuttaa meissä ja ne muuttavat meidän koko henkisen asennoitumisemme vääjäämättä.

Profeetta on lausunut tästä täydellisen kuvaavasti:

"Joka jäljittelee muita ihmisiä, tulee heidän kaltaiseksi" (Musnad Ibn Hanbal, Sunan Abi Da'ud)

Tämä tunnettu *hadith* ei ole pelkkä moraalinen vihjaus, vaan se pätee myös niihin muslimeihin, jotka ovat sulautuneet ei-muslimien kulttuuriin ja jonka ulkoista muotoa he jäljittelevät.

Tässä suhteessa on tuskin vaikeaa tehdä eroa "tärkeän" ja "merkityksettömän" sosiaalisen elämän puolen kanssa. Mikään ei ole merkityksetöntä tässä suhteessa. Suurempaa virhettä ei voi tehdä kuin

pitää esimerkiksi vaatetta jonakin vain "ulkoisena" asiana, jolla ei ole mitään yhteyttä ihmisen älylliseen ja hengelliseen olemukseen. Vaatteet ilmentävät kansojen makujen vuosisataisen kehitystä tiettyyn suuntaan. Muodit heijastavat kyseisen kansan kauneustajua ja sen kaipauksia. Ne saavat muotonsa ja ne muotoutuvat uudestaan sen mukaan kuin niitä käyttävien kansojen olemukset ja kaipaukset muuttuvat. Euroopan tämän päivän muodit vastaavat täysin Euroopan älyllistä ja moraalista olemusta. Pukeutumalla eurooppalaisiin vaatteisiin, muslimi samalla alitajuisesti sovittaa makunsa eurooppalaiseksi ja vähitellen muutta myös älyllistä ja moraalista olemustaan sellaiseksi, että se sopii yhteen puvun kanssa. Samalla hän torjuu oman kulttuurinsa mahdollisuudet. Torjuu sen perinteiset maun, kauneusarvot, mieltymykset ja vastenmielisyydet, ja alistuu ulkoisen kulttuurin orjuuteen.

Jäljittelemällä eurooppalaisten pukeutumista, tapoja ja elämäntapaa, muslimi pettää omat lähtökohtansa toisen kulttuurin hyväksi, vaikka hän mitä muuta selittäisikin. Käytännössä on mahdotonta jäljitellä vieraan kulttuurin älyllistä ja taiteellista puolta ja hylätä sen henki muuten. Samaten on mahdotonta jäljitellä kulttuuria, joka on olemukseltaan kaikkea uskonnollisuutta vastaan - ja silti säilyä hyvänä muslimina.

Tämä pyrkimys matkia ulkomaista kulttuuria on seurausta alemmuuskompleksista. Puhtaasti siitä on kyse länsimaita matkivienkin muslimien tapauksessa. He näkevät suuren ristiriidan länsimaiden voiman, tekniikan taidon ja loistokkaan ulkokuoren ja toisaalta islamilaisen maailman surkea tilan välillä. Siksi he ovat tulleet siihen johtopäätökseen, ettei muslimilla ole muuta mahdollisuutta kuin omaksua länsimaiden tie. On muodikasta syyttää islamia omista heikkouksistamme. Älymystömme voi korkeintaan ottaa anteeksipyyttävän asenteen ja yrittää vakuuttaa itselleen ja muille, että islam pärjää länsimaisen kulttuurin rinnalla.

Noustaakseen nykyisestä surkeasta jamasta muslimien on ennen muuta päästävä eroon tästä uskuntoonsa kohdistuvasta anteeksipyyttävästä asenteesta. Muslimien on kyettävä elämään pää pystyssä. Hänen on ymmärrettävä olevansa erilainen kuin muut ja oltava ylpeä ainutlaatuisuudestaan. Hänen on *haluttava* säilyttää tämä erikoisuutensa arvokkaana ominaisuutena ja julistaa sitä rohkeasti kaikkelle maailmalle - sen sijaan, että pyytelee anteeksi ja pyrkii sulautumaan muihin. Tämä ei tarkoita, että muslimien pitäisi sulkea korvansa kaikilta muualta tulevilta ääniltä. Aina voi ottaa hyödyllisiä vaikutteita muista kulttuureista, jotka eivät välttämättä vaurioita omaa. Esimerkkinä tästä Euroopan renesanssi. Siinä ilmeni Euroopan valmius omaksua oppimateriaalia ja -menetelmiä arabeilta. Se ei merkinnyt, että arabien henkeä olisi omaksuttu, eikä omasta älyllisestä ja taiteellisesta olemuksesta tingitty. Arabeilta tulevia vaikutteita käytettiin jonkinlaisina lannoitusaineina omalla maaperällä, vähän samaan tapaan kuin arabit olivat aikaisemmin menettelleet hellenististen kulttuurivaikutteiden kanssa. Molemmissa tapauksissa seurauksena oli uusi vahvistunut, alkuperäisestä kasvanut kulttuuri, täynnä itseluottamusta ja ylpeyttä. Mikään kulttuuri ei voi menestyä, eikä sen olemassaolo ole taattu, sen jälkeen kun se menettää tämän ylpeyden ja tietoisuuden menneisyydestään.

Islamin maailma on lisääntyvässä määrin pyrkinyt jäljittelemään Eurooppaa ja omaksumaan länsimaiden ajattelun ja päämäärät. Samalla se leikkaa itseltään yhteyttä juuriinsa ja on menettämässä henkisen pohjansa. Se muistuttaa puuta, joka oli vahva niin kauan kuin se oli juurtunut syväälle omaan maaperäänsä. Sitten vuoristotulvat tulivat ja repivät sen juuret paljaksi: ja hiljalleen puu kuihtui ravinnon ehtyessä. Sen lehdet putoilivat, oksat kuihtuivat pois. Lopulta runkokin oli vaarassa ja kaatui.

Länsimainen kulttuuri ei siis voi olla oikea väline elvyttää islamilaista maailmaa siitä henkisestä ja sosiaalisesta alennustilasta ja uskonnon rappeutumisesta pelkäksi tottumukseksi, johon se on vajonnut. Mikä olisi sitten se muu vaihtoehto, josta muslimien pitäisi hakea tukea kulttuurilleen?

Vastaus on yhtä yksinkertainen kuin kysymyksenkin. Itse asiassa se sisältyy jo kysymykseen. Islam ei ole, kuten jo edellä on todettu, pelkkä "sydämen usko", vaan myös selkeästi määritelty yksilöä ja yhteisöä koskeva ohjelma. Se voi tuhoutua sulautuessaan vieraaseen, erilaisia moraali-ohjeita sisältävään kulttuuriin. Samoin sen elpyminen on mahdollista vasta siitä hetkestä alkaen, kun se

tuodaan takaisin omaan todellisuuteensa ja sen annetaan täysin muotoilla henkilökohtainen ja yhteisöllinen olemassaolomme.

Nykyisten ajatusten ja kulttuuristen virtausten pyörteiden aikana, islamilla ei ole varaa olla pelkkä tyhjä muoto. Sen vuosisataisen maagisen unen aika on ohi. Sen on noustava tai se tuhoutuu. Muslimeiden tämän päivän ongelmaa voi havainnollistaa risteykseen tulevan matkailijan esimerkillä. Hän voi jäädä paikoilleen, mutta se merkitsisi nälkäkuolemaa. Hän voi valita tien, jonka kyltissä lukee "länsimaista kulttuuria kohti". Tämä valinta merkitsisi, että hänen on hylättävä menneisyytensä lopullisesti. Tai hän voi valita toisen tien, jonka tieviitassa lukee "islamin todellisuutta kohti". Vain tämän tien valitsemisen myötä, hän voi säilyttää aikaisemman uskonsa ja voi elvyttää sitä tulevaan elämäänsä.

HADITHIT JA SUNNA

Viime vuosikymmenten aikana on nostettu esiin lukuisia uudistusehdotuksia ja monet hengelliset lääkärit ovat yrittäneet määrätä lääkettä islamin sairaaseen ruumiiseen. Tähän asti kaikki on ollut turhaa, sillä nuo näppärät lääkärit - ainakin ne, joita nykyisin kuunnellaan - eivät ole muistaneet määrätä lääkkeidensä rinnalle elämää vahvistavaa luonnollista *ruokavaliota*, jolle potilaan aiempi kehitys perustui. Ainoa ruokavaliio, jonka islamin ruumis terve tai sairas voi hyväksyä on profeettamme Muhammedin (rh) sunna (Profeetan traditiot ja käytännöt). Avain islamin yli kolmetoista vuosisataa sitten tapahtuneelle nousulle onkin sunna. Miksei se siis olisi myös avain nykyisen rappiomme ymmärtämiselle? Sunnan noudattaminen on yhtä kuin islamin olemassaolo ja kehitys. Sunnan hylkääminen tarkoittaa islamin hylkäämistä ja rappiota. Sunna oli islamin rakennuksen rautainen runko. Jos tämän rungon poistaa rakennuksesta, onko se siis mikään ihme kun koko rakennus romahtaa kuin korttitalo?

Tämä yksinkertainen totuus, lähes kaikkien islamin historian oppineiden hyväksymä, on - kuten hyvin tiedämme - tänään länsimaiden kasvaneesta vaikutuksesta johtuen epäsuosiossa. Silti se on oikea tie, ainoa, joka voi pelastaa meidät nykyisen rappiomme kaaokselta ja häpeältä.

Sanaa *sunna* on tässä käytetty sen laajimmassa merkityksessään. Nimittäin Profeetan meille jättämänä esimerkkinä, tekoina ja sanontoina. Hänen ihmeellinen elämänsä oli elävä havainto ja selitys Koraanista. Emmekä voi paremmin tehdä oikeutta Pyhälle Kirjalle kuin seuraamalla häntä, joka oli ilmoituksen välikappaleena.

Olemme nähneet, että eräs merkittävin islamin saavutus, joka erottaa sen kaikista muista uskonnollisista järjestelmistä, on sen kyky saattaa ihmiselämän moraalinen ja aineellinen puoli sopusointuun. Tämä on ollut eräs tärkein tekijä miksi islam oli niin voittoa minne ikinä se menikin. Sen ilmoitus ihmiskunnalle on ollut, että maallista elämää ei tarvitse halveksia päästäkseen taivaaseen. Tämä islamin piirre selittää miksi meidän profeettamme tehtävänsä suorittaessaan keskittyi syvästi elämän kaksijakoisuuteen, hengelliseen ja aineelliseen puoleen. Sellainen henkilö, joka erottelee Profeetan opetukset hengellisiin ja toisaalta yhteiskuntaan ja käytännön elämään liittyviin, ei osoita kovinkaan syvällistä islamin ymmärtämystä. On suuri harhaoppi kuvitella, että voi seurata vain ensinmainittua. Samalla tavalla on islamin vastaista katsoa, että osa Koraanista olisi tarkoitettu vain sen ilmoitusajankohdan tietämättömille arabeille, etteikö nykyajan hienostuneiden herrasmiesten tarvitsisi noudattaa kyseisiä kohtia. Tämän taustalla piilee outo Mustafan (Muhammedin (rh) arvonimi, joka viittaa hänen olevan erikoisesti valittu) profeetan tehtävän aliarvioiminen.

Profeettamme johtajuus suhtautuu elämään kuin yhteen kiedottuun kokonaisuuteen, moraalin ja käytännön, yksilön ja yhteisön, kokonaisuuden summana. Samalla tavoin muslimin tulisi pyrkiä saattamaan hengellinen ja ruumillinen puolensa yhteen.

Tämä on sunnan syvin merkitys.

Koraanissa sanotaan:

"Ottakaa vastaan se, mitä Profeetta teille antaa, ja luopukaa siitä, mistä hän teitä kieltää" (suura 59:7).

Ja Profeetta on sanonut:

"Juutalaiset ovat jakaantuneet seitsämäänkymmeneen yhteen lahkoon, kristityt seitsämäänkymmeneen kahteen ja muslimit tulevat jakaantumaan seitsämäänkymmeneen kolmeen lahkoon. (*Sunan Abi Da'ud, Jami' al-Tirmidhi, Sunan ad-Darimi, Musnad Ibn Hanbal*)

Tässä yhteydessä voi mainita, että arabian kielessä lukua 70 käytetään kuvaamaan "paljoa", eikä se välttämättä tarkoita aritmeettista lukua. Niinpä profeetta on ilmeisesti halunnut sanoa, että muslimien hajaantuminen tulee olemaan suurta, jopa suurempaa kuin kristittyjen ja juutalaisten keskuudessa oleva. Hän jatkoi vielä:

"...kaikki ne menevät helvetin tuleen paitsi yksi".

Profeetan seuralaiset utelivat häneltä mikä se yksi oikeaan johdettu ryhmä tulisi olemaan. Hän vastasi:

"Se, joka perustuu minun ja seuralaisten periaatteille."

Myös Koraanista löytyy joitakin kohtia, joista tämä käy selvästi ilmi:

"Mutta, kautta Herrasi, ei heidän voi sanoa uskovan ennen kuin he ottavat sinut riitojensa ratkaisijaksi olematta jälkikäteen harmissaan ratkaisustasi ja jättävän asian kokonaan sinun päätettäväksi" (*suura 4:65*)

Ja:

"Sano: Jos rakastatte Jumalaa, seuratkaa minua, niin Jumala rakastaa teitäkin ja antaa teille teidän syntinne anteeksi. Hän on Anteeksiantava, Aemelias. Sano: Totelkaa Jumalaa ja Profeettaa, mutta jos käännytte pois, tietäkää, ettei Jumala rakasta uskottomia". (*suura 3:31,32*)

Profeetan sunna on heti Koraanin jälkeen toisella sijalla määrittämään islamilaista lakia ja yhteisöllistä ja henkilökohtaista käyttäytymistä. Itse asiassa sunnaa voi pitää Koraanin opetusten *ainoana pätevänä selityksenä*, ainoana jonka seuraaminen ei jätä tilaa muille selityksille ja opetusten soveltamisille käytäntöön. Monet Koraanin jakeet ovat symbolisia ja niissä on tilaa useammillekin tulkinnolle, ellei tulkinnalla ole selvää perustaa. Samoin Koraani ei suoranaisesti käsittele ihan kaikkia käytännön elämässä merkityksellisiä asioita. Läpi Koraanin oleva henki on varmasti kaiken kattava, mutta sen soveltaminen käytännön elämään ei kaikilta osin ole helppo tehtävä. Kuten me uskomme tämän Kirjan olevan Jumalan sanaa, muodoltaan ja tarkoitukseltaan

täydellinen, samoin on selvää, että sitä ei ole tarkoitettu käytettäväksi ilman profeetan henkilökohtaista ohjausta, joka ilmenee sunna-järjestemänä. Seuraavassa kappaleessa yritetään kertoa tärkeimpiä syitä miksi Koraani on syytä liittää Profeetan innostavaan ja ohjaavaan henkilöön. Tähän kappaleeseen seuraavien havaintojen pitäisi riittää. Jopa järkemme sanoo, ettei Koraanille löydy parempaa selittäjää, kuin hän, jonka kautta se ilmoitettiin ihmiskunnalle.

Tänä päivänä kuulee usein sanottavan: "Palatkaamme Koraaniin, mutta sunnaa ei tarvitse seurata orjallisesti". Siinä ilmenee islamin suhteen suurta tietämättömyyttä. Ne, jotka päästävät tällaisia suustaan muistuttavat miestä, joka haluaa päästä sisään palatsiin, muttei haluaisi käyttää oven avaamiseen tarvittavaa avainta.

Näin eteemme tulee erittäin tärkeä kysymys profeetan elämää ja sanontoja koskevien havaintojen luotettavuudesta. Näitä lähteitä kutsutaan *ahaditheiksi*, Profeetan sanontojen ja kättäytymisen perinteeksi, jotka hänen seuralaisensa ovat siirtäneet eteenpäin ja jotka on ensimmäisten Profeetan jälkeisten vuosisatojen aikana kriittisesti kerätty. Monet tämän päivän muslimit sanovat, että he haluaisivat seurata sunnaa, mutteivät pidä *ahadithien* kokoelmaa luotettavana, mihin se perustuu. On muodikasta kiistää periaatteen vuoksi *hadithien* luotettavuus ja samalla siis koko sunnan rakennelma.

Onko tällaiselle asenteelle mitään tieteellistä takeita? Onko olemassa tieteellistä perustetta kumota *hadithit* islamin lain perustana?

Meidän pitäisi odottaa, että perinteisen islamilaisuuden vastustajilla olisi ottaa esiin todella vakuuttavia perusteita, jotka kerralla mitätöisivät profeettaan liitetyt perinteet. Näin ei kuitenkaan ole. Kaikista yrityksistä huolimatta *hadithien* luotettavuuden kumoamiseen pyrkivät kriitikot niin idässä kuin lännessäkin eivät ole pystyneet muuttamaan tätä puhtaasti tunnetilassa lauottua kritiikkiä tieteellisten tutkimustulosten muotoon. Se olisikin äärimmäisen vaikea tehtävä, sillä imaamit Bukhari ja Muslim ovat tehneet mitä ihminen vain voi käydessään *hadith*-kokoelmiensa lähteitä läpi - huomattavan paljon tiukemmalla seulalla kuin mitä länsimaiset historioitsijat käyttävät minkään historiallisten dokumenttien suhteen.

Olisi aiheemme kannalta hyödytöntä syventyä yksityiskohtaisesti niihin menetelmiin, joilla varhaiset *muhaddithunit*, varhaiset *haditheihin* perehtyneet oppineet, tutkivat Traditioita. Meille riittää vain, että aiheesta on olemassa kokonainen tiede, jonka kohteena on tutkia Profeetan *ahadithien* merkityksiä ja niiden säilymisen tapoja ja muotoja. Tämän tieteen historiallinen haara onnistui kokoamaan yksityiskohtaiset elämäkerrat kaikista traditioiden kertojiksi mainituista henkilöistä. Noiden miesten ja naisten elämät on tarkistettu kaikilta puolilta ja vain ne *hadithien* kertojat on hyväksytty luotettaviksi, joiden oma elämäntapa oli riittävän nuhteeton suurten *muhaddithunien* mielestä ja joita pidettiin kaikkein luotettavimpina. Siitä syystä on täysin sen, joka haluaa haastaa jonkin tietyn *hadithin* tai koko järjestelmän, tehtävä perustella niissä väittämänsä epätarkkuudet. Ei ole tieteelliseltä kannalta perusteltua syyttää historiallista lähdettä, ellei ole valmis osoittamaan kyseistä lähdettä epätarkaksi. Ellei ole olemassa järkevää, ts tieteellistä perustetta jonkin tietyn lähteen kumoamiseksi tai niiden eteenpäin siirtäneitä vastaan, eikä toisaalta muutakaan ristiriitaisuutta esiinny, meidän on syytä pitää traditioita tosina.

Ajatellaanpa vain vaikka, että joku puhuu Mahmud ghasnalaisen Intian sodista ja sinä keskeytät väittämällä: "En usko, että Mahmud koskaan edes tuli Intiaan. Kyse on pelkästä legendasta, jolla ei ole historiallista perustetta". Mitä tällaisessa tapauksessa sitten tapahtuu? Joku paikalla oleva historiaan perehtynyt henkilö alkaa korjata sinun virhettäsi ja lainaa aikakirjoja ja historiallisia kertomuksia, jotka perustuvat tämän kuuluisan sulttaanin aikalaisten kertomuksiin. Ne ovat selviä todisteita, että Mahmud *oli* ollut Intiassa. Tässä kohtaa sinun on uskottava kyseistä todistusaineistoa - tai sinua pidetään jäärapäänä, joka ilman perustetta kumooa historiallisen tosiasian. Näin ollen täytyy ihmetellä, mikseivät modernit kriitikkomme soveltaa tätä johdonmukaista oikeudenmukaisuutta *hadithien* ongelmaan?

Päällimmäisenä perusteena sille, että joku *hadith* olisi väärä on seuralaisen tai sen edelleen kertojan tietoinen valhe. Seuralaisten osalta tämän mahdollisuuden voi torjua suoralta kädeltä.

Paneutuminen aiheen psykologiseen puoleen riittää siirtämään sellaiset oletukset pelkän mielikuvituksen piiriin. Se valtava vaikutus, minkä Profeetan (rh) persoonallisuus on seuralaisiin tehnyt on jotain ainutlaatuista ihmiskunnan historiassa. Lisäksi se on erittäin hyvin *tallentunut* historiaan. Olisiko muka uskottavaa, että nämä ihmiset, jotka olivat valmiit uhraamaan henkensäkin Jumalan Apostolin puolesta, olisivat kevyesti leikkineet hänen sanoillaan.

Profeetta sanoi:

"Sitä, joka tietoisesti puhuu valhetta minusta, odottaa paikka helvetissä". (Sahih al-Bukhari, Sunan Abi Da'ud, Jami' at-Tirmidhi, Sunan Ibn Majah, Sunan ad-Darimi, Musnad Ibn Hanbal).

Seuralaiset tiesivät tämän; he uskoivat täysin Jumalan puhemiehenä pitämänsä profeetan sanoihin. Olisiko psykologiselta kannalta uskottavaa, että he eivät olisi piitanneet näistä profeetan arvovaltaisista sanoista?

Rikosoikeudenkäynnissä ensimmäinen kysymys, johon tuomari törmää on *cui bono* - kenen hyödyksi - rikos on voitu tehdä. Tätä oikeudellista periaatetta voidaan soveltaa myös *hadithien* ongelmaan. Lukuunottamatta sellaisia traditioita, jotka liittyivät jonkin henkilön asemaan, esimerkiksi tietoisesti vääristellyt - ja useimpien *muhaddithunien* hylkäämät - traditiot, jotka liittyivät ensimmäisen Profeetan kuoleman jäkeisen vuosisadan eri puolueiden poliittisiin pyrkimyksiin, kenelläkään yksilöllä ei ollut mitään "kannattavaa" syytä vääristellä Profeetan sanontoja. Juuri tämä mahdollisuus, että jotkut olisivat keksineet joitain *ahaditheja* hyötyäkseen henkilökohtaisesti, sai kaksi johtavaa Traditioiden kerääjää, imaamit Bukhari ja Muslim, jättämään kaikki puoluepolitiikkaa koskevat traditiot pois kokoelmistaan. Jäljellä jääneiden osalta ei epäilylle jonkun henkilökohtaisesta hyödystä löydy perusteita.

On olemassa vielä yksi peruste minkä perusteella, jotkut yrittävät asettaa *hadithien* arvoavallan kyseenalaiseksi. On mahdollista, että joku profeetan suusta jonkin asian kuullut seuralainen tai myöhempi kertoja olisi tehnyt virheen - vaikka asian suhteen olisikin ollut totuudellinen - ymmärtämällä väärin profeetan sanat tai olisi unohtanut jotakin tai tehnyt virheen jonkin muun psykologisen syyn johdosta. Sisäiset, siis psykologiset syyt puhuvat ainakin sen puolesta, ettei suurempaa virhettä ole tapahtunut. Ainakin mitä tulee profeetan seuralaisiin. Niille ihmisille, jotka elivät profeetan seurassa, kaikki hänen sanansa ja tekonsa olivat äärimmäisen merkityksellisiä. Pelkkä profeetan persoonan kiehtovuus ei ollut syynä tähän, vaan he myös lujasti uskoivat olevan Jumalan tahdon mukaista, että profeetan esimerkki säätelisi heidän elämänsä pienintäkin yksityiskohtaa myöten. Tämän vuoksi he eivät suhtautuneet asiaan kevyesti, vaan pyrkivät mukavuudestaan tinkien tallentamaan kaiken muistiinsa. Profeetan lähipiirissä olevien seuralaisten kerrotaan jakaneen vuoroja, että muiden hoitaessa arkiaskareitaan oli aina joku hänen läheisyydessään ja raportoi myöhemmin kaiken näkemänsä ja kuulemansa muille. He olivat äärimmäisen tarkkoja, ettei mikään profeetan teko jäisi heiltä huomaamatta. On epätodennäköistä, ette he olisivat tällaisella asenteella suhtautuessaan olleet huolimattomia *hadithien* sanojen kanssa. Kun ajattelee, että sadat seuralaiset osasivat Koraanin ulkoa pienintäkin yksityiskohtaa myöten. Samoin heille täytyi olla mahdollista muistaa jopa profeetan yksittäiset sanonnatkin täydellisinä mielessään.

Lisäksi näiden traditioiden kerääjät pitivät ehdottoman luotettavina vain sellaisia *ahaditheja*, jotka oli kuultu samassa muodossa eri kertojien ketjun kautta. Eikä tässä kaikki. Ollakseen *sahih* (varma), *hadithin* täytyi olla jokaisessa siirtymisvaiheessa ainakin kahden, mahdollisesti useamman, luotettavan todistajan vahvistama - niin ettei se missään vaiheessa riipu vain yhden henkilön kertomuksesta. Tämä todistajien vaatimus on niin tarkka, että kolme sukupolvea seuralaisten jälkeen kerrotulla *hadithillä* täytyi olla ainakin kaksikymmentä välittäjää noiden kolmen "sukupolven" aikana.

Kaikesta tästä huolimatta, kukaan muslimi ei ole asettanut hadithejä arvossa tai edes luotettavuudessa Koraanin rinnalle. *Haditheihin* on suhtauduttu kaikkina aikoina kriittisesti. Myös *muhaddithunit* olivat hyvin tietoisia, että lukuisat *ahadithit* olivat heikkoja tai epäluotettavia, toisin kuin eurooppalaiset kriitikot naivisti kuvittelevat. Päin vastoin kriittinen *hadith*-tiede lähti liikkeelle tästä välttämättömyydestä erottaa luotettavat *hadithit* valheellisista. Imaamien Bukhari ja Muslim teokset, puhumattakaan muiden traditioiden kokoajien, ovat syntyneet tämän kriittisen asenteen myötä. Sen vuoksi valheellinen *hadith* ei heiluta koko *ahadith*-järjestelmän luotettavuutta. Yhtä vähän kuin Tuhannen ja Yhden Yön- tarinat olisivat peruste samaan aikakauteen liittyviä historiallisia dokumentteja vastaan.

Tähän päivään mennessä yksikään kriitikko ei ole selvällä tavalla kyennyt osoittamaan merkittävimpien traditionistien luotettaviksi määrittelemien *hadithien* kokoelmaa epätarkaksi. Luotettavien *hadithien* epäileminen on osoittautunut pelkästään tunnepitoiseksi, eikä sellaisia väitteitä pidetä puolueettoman tieteellisen tutkimuksen tuloksina. Motiivi monien aikamme muslimien oppostioasenteeseen on helposti jäljitettävissä. Syy on siinä, että ei uskota nykyistä muslimien rappeutunutta elämäntapaa enää saatavan sopimaan yhteen Profeetan sunnan kanssa. Puolustaakseen omia puutteitaan ja ympäristönsä puutteita, nuo *hadithien* kriitikot haluavat luistaa sunnan noudattamisesta. Jos he onnistuvat sitten he voisivat selittää Koraanin opetuksia miten haluavat ja sovittaa sen yhteen keinotekoisen "rationalismin" kanssa - siis kukin omien mieltymystensä ja mielenliikkeiden mukaan. Tällä tavoin islamin asema moraalisenä ja käytännöllisenä, yksilöllisenä ja yhteisöllisenä käyttäytymismallina pirstaloituisi.

Nykyisin länsimaisen kulttuurin vaikutuksen tuntuessa yhä enemmän muslimimaissa, ns. "muslimi-älymystön" osalta voi tässä suhteessa nähdä vielä erään motiivin. On mahdotonta noudattaa sunnaa ja elää samanaikaisesti länsimaisittain. Nykyinen muslimisukupolvi on valmis palvomaan vierasta kulttuuria, koska se on ulkolainen, voimakas ja aineellisesti menestynyt. Tämä "länsimaistuminen" on syynä siihen, että Profeetamme perinteet ja koko sunna on epäsuosiossa. Sunna sotii länsimaisuuden perusteita vastaan niin jyrkästi, että jälkimmäisen lumoissa olevat eivät keksi enää muuta kuin julistaa sunnan tarpeettomaksi - se ei ole välttämätön "sillä se perustuu kyseenalaiseen Traditioihin". Tämän jälkeen tie Koraanin tulkitsemiseksi länsimaisen kulttuurin hengen kanssa yhteensopivaksi on avoin.

SUNNAN HENKI

Lähes tämän historiallisista *haditheistä* riippuvan sunnan muodollisen, tai sanoisiko laillisen, oikeutuksen arvoinen on myös kysymys sen hengellisestä puolesta. Miksi sunnan noudattaminen elämässä on islamin syvimmissä merkityksessä välttämätöntä? Eikö ole mitään muuta tietä islamin todellisuuteen kuin tämä laaja tekojen ja tapojen, käskyjen ja kieltojen järjestelmä, joista useat ovat luonteeltaan arkipäiväisiä, mutta silti otettu Profeetan elämänsä aikana jättämästä esimerkistä? Epäilemättä hän oli ihmisistä suurin, mutta eikö silti tämä hänen kaikkien yksikohtaisten toimien matkiminen rajoita yksilön vapautta ja ihmisen persoonaa? Islamille vihamielisten arvostelijain käyttämä ikivanha väite kuuluu, että tiukka sunnan noudattaminen olisi syynä islamilaisen maailman rappioon. Tämän sanotaan ajan myötä muka kahlinneen liiaksi ihmisen toiminnanvapautta ja yhteisön luonnollista kehitystä. Islamin tulevaisuuden kannalta onkin ensisijaisen tärkeää, että kykenemme vastaamaan tähän väitteeseen. Asenteemme sunnaa kohtaan tulee ratkaisemaan tulevaisuuden suhteemme koko islamiin.

Olemme oikeutetusti ylpeitä siitä tosiasiasta, että islam uskontona ei perustu pelkkiin mystisiin opinkappaleisiin, vaan on avoin kriittisellekin keskustelulle. Oikeutemme ei ole ainoastaan tiedostaa, että sunnan seuraaminen on meille säädetty velvollisuus, vaan samalla myös ymmärtää miksi se on sitä. Islam tarjoaa ihmisille mahdollisuuden yhdistää elämän kaikki eri puolet. Se on keino päästä tuohon tavoitteeseen. Siten tämä uskonto on käsitteiden kokoelma, johon ei voi

lisätä mitään, eikä siitä voi poistaa mitään. Kirkkomaisuus ei sovi islamiin. Meidän täytyy hyväksyä kokonaisuudessaan kaikki opetukset, jotka ovat selvästi Koraanista tai Profeetalta. Muuten ne menettävät arvonsa. On perustavaa laatua oleva väärinkäsitys, että islam järjen uskontona jättäisi opetuksensa avoimeksi yksilöiden vapaalle valinnalle - kuten muodissa olevan "rationalismin" nimissä väärin kuvitellaan. On olemassa suuri ero järjen ja "rationalismin" välillä, niin kuin ne nykyisin ymmärrämme. Mitä uskontoon tulee järjen tehtävänä on vain hallita persoonaamme. Sen velvollisuus on valvoa, ettei ihmismieleen laiteta mitään sellaista, mitä se ei voi helposti pitää - ilman filosofisia juonia. Mitä islamiin tulee, niin ennakkoluuloista vapaa järki on aina antanut sille täyden luottamuslauseen. Se ei merkitse, että jokainen islamin kanssa kosketuksiin joutuva ilman muuta hyväksyisi sen opetukset itseään koskeviksi. Siinä tulee esiin luonteenlaatujen erot ja viimein myös hengellinen selvyys. Silti ei yksikään suora ihminen varmastikaan löydä mitään järkensä vastaista islamissa. Siitä löytyy ihmisen ymmärryskyvyn ylittäviä asioita, muttei mitään ihmisen ymmärryksen vastaista.

Järjen tehtävä uskonnollisissa asioissa, kuten olemme nähneet, on kontrolloiva - se on ikäänkuin koneisto, joka sanoo "kyllä" tai "ei" tapauksesta riippuen. "Rationalismissa" taas ei ole tästä kysymys. Se ei tyydy asioiden huomioimiseen ja arvioimiseen, vaan syöksyy pohtimaan asioita. Se ei ole vastaanottava ja puolueeton, vaan äärimmäisen subjektiivinen ja tunnepitoinen. Järki tietää rajoituksensa, mutta "rationalismi" rajattomissa vaatimuksissaan yrittää mahduttaa koko maailman ja kaikki mysteerit omaan piiriinsä. Uskonnollisissa asioissa se tuskin edes myöntää, että jotkut asiat ovat tilapäisesti tai pysyvästi ihmisymmärryksen ulottumattomissa. Samaan aikaan se epäjohdonmukaisesti jättää tieteelle tämän mahdollisuuden - ja siis myös itselleen.

Tämän mielikuvituksettoman rationalismin yliarvioiminen on syynä siihen, että monet oman aikamme muslimit kieltäytyvät alistumasta Profeetan johdatukseen. Ei tarvitse olla tämän päivän Kant voidakseen osoittaa, että ihmisen ymmärrys on mahdollisuuksiltaan rajoittunut. Mieleemme ei kykene olemuksestaan johtuen ymmärtämään *kaikkeuden* ajatusta. Kaiken keskellä me voimme vain kurkottautua yksityiskohtiin. Me emme tiedä mitä ääretön tai ikuisuus ovat. Emme edes tiedä mitä elämä on. Syvämerkityksisen uskonnon ongelmissa meidän on turvauduttava oppaaseen, jonka mielessä on enemmän perusteluita kuin meillä tavalliseen subjektiiviseen rationalismiin taipuvilla. Me tarvitsemme jonkun armoitetun - yhdellä sanalla profeetan. Jos me uskomme Koraanin olevan Jumalan sanaa ja Muhammedin (rh) olevan Jumalan apostolin, niin me olemme moraalisesti ja älyllisesti velvoitetut seuraamaan sokeasti hänen ohjaustaan. Ilmaus "sokeasti" ei merkitse, että meidän pitäisi luopua päättelykyvystämme. Päin vastoin meidän tulee käyttää sitä parhaan kykyjämme ja tietomme mukaan. Meidän on yritettävä oivaltaa Profeetan meille välittämien käskyjen syvin tarkoitus ja merkitys. Riippumatta siitä, kykenemmekö ymmärtämään sen syvintä merkitystä, meidän on noudatettava käskyjä. Haluaisin havainnollistaa tät eräällä esimerkillä sotilaasta, jolle kenraalit ovat antaneet tehtäväksi vallata jokin strategisesti tärkeä asema. Hyvä sotilas noudattaa ja toteuttaa käskyn välittömästi. On aina parempi hänelle ja hänen uralleen jos hän pystyy hamottamaan strategisen merkityksen tehtävänsä suorittaessaan. Silti vaikkei hän heti käsittäisikään tehtävänsä syvintä merkitystä, hänen ei pidä luopua tehtävästä tai lykätä sen suorittamista. Me muslimit pidämme Profeettaa ihmiskunnan parhaana komentajana. Luonnollisesti me myös uskomme, että hän oli paremmin perillä kaikesta uskonnon alaan liittyvästä, niin hengelliseltä kuin yhteisölliseltäkin kannalta, kuin mitä me koskaan voimme edes tietää. Kun hän kehoitti meitä tekemään jotakin tai välttämään jotakin, hänellä oli aina jokin "strateginen" päämäärä, jota hän piti välttämättömänä ihmisen hengelliselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille. Joissain tapauksissa tämä päämäärä on selvemmin nähtävissä ja välillä se on enemmän tai vähemmän piilossa keskivertoihmisen harjaantumattomilta silmiltä. Ajoittain voimme ymmärtää profeetan käskyjen syvimmän tarkoituksen ja välillä vain jonkin muodollisen tai hetkellisen tavoitteen. Joka tapauksessa meidän tulee seurata Profeetan ohjeita, kunhan vain lähteen luotettavuus on riittävän selvä. Muulla ei ole väliä. Toki on olemassa eritasoisia Profeetan käskyjä,

sellaisia jotka ovat ratkaisevan tärkeitä ja toisaalta niitä, joilla on vähäisempi merkitys. Tärkeidessään painokkaammille meidän tulee antaa vähemmän tärkeitten rinnalla etusija. Meillä ei kuitenkaan missään eikä koskaan ole oikeutta jättää niistä yhtäkään huomioimatta sillä perusteella, että jotkut niistä näyttävät meistä "epäoleellisilta" - onhan Koraani sanonut Profeetasta:

"Ei hän puhu halujensa mukaan;" (53:3)

Sehän tarkoittaa sitä, että hän puhuu vain kun siihen syntyy asianmukainen ja välttämätön tarve; ja hän tekee sen vain siksi, että Jumala määrää hänet sen tekemään. Juuri tästä syystä on meidän velvollisuutemme, jos pyrimme olemaan vilpittömiä islamin hengelle, seurata Profeetan sunnaa, niin sen henkeä kuin muotojakin.

Vasta kun muslimi on vakuuttunut sunnan seuraamisen ehdottomasta välttämättömyydestä, hänellä on oikeus - jopa velvollisuus - esittää kysymyksiä sunnan roolista islamin uskonnollisessa ja sosiaalisessa järjestelmässä. Mikä tuon suurenmoisen ja yksityiskohtaisen tarkan, lakien ja käyttäytymissäädösten muodostaman järjestelmän hengellinen tarkoitus? Mitä oikeastaan merkitsevät nuo lait ja käyttäytymisnormit, joiden oletetaan kattavan muslimin koko elinkaaren, syntymän hetkestä hänen viimeiseen henkäykseensä? Mihin tarvitaan tuota säännöstöä, joka säätelee muslimin käyttäytymistä hänen olemassaolonsa niin käänteentekevissä kuin myös vähäpätöisemmissäkin vaiheissa? Vai eikö tällä kaikella olekaan sen syvempää tarkoitusta? Oliko Profeetan seuraajilleen antamalla määräyksillä - toimia tietyllä tavalla - sittenkään erityisempää tarkoitusta? Mitä väliä sillä on, jos syön oikealla tai vasemmalla kädellä - jos ne kummatkin ovat yhtä puhtaita?

Mitä merkitystä on sillä ajanko partani vai en? Ovatko tuollaiset seikat pelkkiä muodollisuuksia? Edistääkö niiden noudattaminen ihmisen tai yhteisön kehitystä? Mikäli ei, miksi sellaiset sitten on pantu meidän noudatettaviksemme?

On korkea aika, että me jotka vakaasti uskomme siihen, että islam seisoo tai kaatuu sunnan noudattamisen tai sen laistamisen myötä, vastaamme noihin kysymyksiin.

Minun ymmärtääkseni sunna-instituutiolle on kolme erityistä perustetta.

Ensimmäinen peruste on *ihmisen kasvattaminen*. Kyse on hänen koulumiseensa käytettävistä menettelyistä, tavoista saattaa hänet elämään tietoisuuden tilassa, valppaana ja itsekurin alaisena. Ihmisen hengellisen kehityksessä leväperäiset teot ja tavat ovat kuin kompastuskiviä ravaavan hevosen tiellä; niiden määrä tulee minimoida, sillä ne rikkovat hengellisen keskittymisen tilan. Kaiken minkä teemme tulee tapahtua tahtomme säätelemänä ja moraalisen kontrollimme alla. Kyetäksemme tähän kaikkeen meidän on ensin opittava *tarkkailemaan itseämme*. Sen kuinka välttämätöntä jatkuva itsekontrolli muslimille on, on Umar Ibn al-Khattab kauniilla tavalla ilmaissut:

"Pitäkää itsestänne tiliä ennenkuin teidät itsenne vaaditaan tilille."

Profeetta (rh) taas on sanonut:

"Palvo Herraasi niinkuin näkisit Hänet edessäsi." (Sahih al-Bukhari, Sahih al-Muslim, Sunan Abi Da'ud, Sunan an-Nasa'i).

Jo aiemmin on tullut korostettua, että islamin ajatukseen Jumalan palvelemisesta sisältyy muutakin kuin vain palvontamenoja. Se kattaa itse asiassa koko elämämme piirin. Sen päämääränä on koota meidän hengellinen ja materiaalinen olemuksemme yhdeksi kokonaisuudeksi. Niinpä ponnistelujemme tulee koko ajan selkeästi suuntautua elämämme tiedostamattomien ja hallitsemattomien piirteitten eliminoimiseen, kaikessa siinä laajuudessa mikä vain on inhimillisesti mahdollista. Itsensä tarkkaileminen on ensiaskel tällä tiellä. Varmin tapa itsekontrollin kehittämiseksi on saataa totunnaiset, näennäisesti merkityksettömät päivittäiset toimmemme hallintaan. Nuo pienet asiat, ne "merkityksettömät" toimet ja tottumukset ovat, kun henkisestä valmennuksesta on puhe, jopa tärkeämpiä kuin elämämme ns."suuret" tapahtumat. Nuo suuret asiat

pysyvät - jo niiden omakseen saaman huomion vuoksi - yleensä ja ilman muuta tietoisuutemme piirissä. Sensijaan nuo "pienet" asiat niin helposti livahtavat huomaamattamme ohi. Niinpä ne ovatkin paljon arvokkaampia kohteita, joiden avulla voimme kehittää valppautta ja voimaa itsemme hallitsemiseksi.

Sinänsä saattaa jopa ollakin toisarvoista millä kädellä ruokailemme tai ajammeko partamme vaiko ei. Psykologiselta kannalta on kuitenkin äärimmäisen tärkeää pitäytyä päättäväisesti ja systemaattisesti näissä normeissa. Sillä näin menettelemällä me pidämme itsetarkkailumme jatkuvassa valmiustilassa ja itsekurimme tehokkaana. Tämä ei suinkaan ole helppoa, sillä mielemme taipumus laiskuuteen ei ole sen vähäisempää kuin ruumiimme mukavuudenhalu. Jos pyydätte paikallaan nyhjäävään elämäntapaan tottunutta pitkälle kävelyretkelle, hän ennen pitkää väsähtää eikä kykene jatkamaan. Tilanne on aivan toinen, jos kyseessä on henkilö, joka koko ikänsä on harjoittanut kävelyä. Hänelle tuollainen pieni lihasverryttely on pelkästään mielihyvää tuottava kokemus, jota hän siihen tottuneena kaipaa. Tämä tuo lisävalaistusta kysymykseen: miksi sunna kattaa lähes koko inhimillisen elämän piirin, melkeinpä kaikki sen puolet. Jos meitä jatkuvasti vaaditaan valvomaan tekojamme ja tekemättä jättämisiämme, meidän valppautemme ja itsekurimme koko ajan tehostuvat ja niistä tulee ajan myötä toinen luontomme. Joka päivä, niin kauan kuin tätä harjoittelua kestää, moraalinen velttoutemme asteittain vähenee.

Käyttämämme termi "kasvatus" (tai itsekasvatus) sisältää itsessään ajatuksen tietoisesta tekemisestä. Sillä hetkellä kun sunna rapautuu pelkäsi rutiiniksi, mekaanisesti toistettaviksi käytännöiksi, se kadottaa kasvatuksellisen arvonsa. Näin juuri on käynyt muslimeille viimeisten vuosisatojen kuluessa. Kun Profeetan (rh) seuralaiset ja heitä seuranneet sukupolvet tekivät kaikkensa noudattaakseen elämänsä kaikissa käännteissä mestarinsa esimerkkiä, he tietoisesti alistuivat sen ohjaavan voiman alle, joka muokkasi heidän elämänsä Koraanin hengessä. Tämän tietoisin valinnan ansiosta he saattoivat täysimääräisesti hyötyä sunnan avulla tapahtuvasta harjoittelusta. Ei ollut järjestelmän vika, etteivät myöhempien aikojen muslimit oikealla tavalla hyödyntäneet niitä psykologisia kanavia, joita järjestelmä itsessään tarjosi. Tämän välinpitämättömyyden taustalla, ainakin sen merkittävänä osatekijänä, saattoi olla suufismi. Suufithan julistivat halveksivansa (enemmän tai vähemmän) ihmisen aktiivista puolta ja korostivat hänen rooliaan passiivisena vastaanottajana. Sunna oli kuitenkin jo islamin alkuvaiheissa vakiinnuttanut asemansa osana islamilaista uskonnon harjoitusta, eikä suufilaisuus onnistunut kalvamaan pois sen perusteita. Se kuitenkin onnistui neutraloimaan sunnan elinvoiman ja jossain määrin myös sen hyödyllisyyden. Suufeille sunna säilyi pelkkänä kirjoitettuna ohjeena ja vain platoonisesti merkittävänä, jolla oli mystinen taustavärinsä. Teologeille ja laintuntijoille se edusti pelkkää lakikokoelmaa ja muslimien laajoille massoille se oli pelkkä ontto kuori, jolla ei ollut elävää sisältöä. Huolimatta muslimien kyvyttömyydestä hyötyä Koraanin opetuksista ja niiden Profeetan sunnassa olevasta tulkinnasta, on perusjätös opetusten ja niiden tulkintojen taustalla säilynyt. Ei ole mitään syytä epäillä, etteikö sitä voitaisi ottaa käytäntöön vielä uudestaan. Sunnan todellinen päämääränä ei ole tehdä kuivia muutoseikkoja palvovia farisealaisia, kuten sen vastustajat olettavat, vaan tietoisia, syvästi tuntevia toiminnan ihmisiä. Profeetan seuralaisten kaltaisia miehiä ja naisia. Jatkuvasti tietoisia ja sisäisesti valppaita ja vastuuntuntoisia kaikessa mitä he tekivät - siinä on salaisuus heidän ihmeelliseen tehokkuuteensa ja heidän historialliseen menestykseensä.

Tämä on sunnan ensimmäinen niin sanotusti yksilöllinen puoli. Sen toinen puoli on sen *sosiaalinen tärkeys ja hyöty*. Ei ole epäilystäkään siitä, että sosiaaliset konfliktit syntyvät väärinkäsityksistä, ihmisten kyvyttömyydestä ymmärtää toinen toistensa aikeita ja toimintaa. Näiden väärinkäsitysten taustalla on ihmislunnon moninaisuus, eri yksilöitten välinen temperamenttien ja taipumusten kirjo. Erilaiset temperamentit muokkaavat ihmisille erilaiset tavat. Vuosien saatossa nuo tavat piintyvät ja niiden urat kovettuvat, niistä tulee ihmisiä toisistaan erottavia muureja. Jos sensijaan käykin päinvastoin - useilla ihmisillä sattuu olemaan yhdenmukaiset tavat - kaiken todennäköisyyden mukaan myös heidän keskinäiset suhteensa

muotoutuvat sympaattisiksi ja heidän mielensä on avoin toinen toistensa ymmärtämiselle. Islamille on yhtä arvokasta sekä yhteisön että sen yksilöitten hyvinvointi. Niinpä sen keskeinen vaade on, että yhteisön erilaiset yksilöt systemaattisesti ohjataan yhdenmukaistamaan tapansa ja käyttäytymisensä, riippumatta itsekunkin sosiaalisesta tai taloudellisesta taustasta.

Sunna ns. sosiaalisessa "jäykkyydessään" tekee yhteisölle vieläkin suuremman palveluksen. Sunna yhdenmukaistaa ja vakauttaa yhteisön muotoja. Samalla se ehkäisee sellaisia vastakkainasetteluja ja riitoja, joita länsimaisissa yhteiskunnissa on kehittynyt "yhteiskunnallisten kysymysten" nimikkeen alla. Sellaiset yhetiskunnalliset kysymykset tulevat esiin, kun tietyt instituutiot tai tavat tuntuvat puutteellisilta tai heikoilta ja siksi ne joutuvat kritiikin ja muutosvoimien armoille. Muslimeille - siis niille joita Koraanin laki ja Profeetan kehoitukset sitovat - yhteiskunnan olemuksen täytyy olla vakaa, sillä he ovat syvällisiä olemukseltaan. Mitään syytä eikä halua yhteisöllisen järjestelmän ja perustan muuttamiseen ei ole, niin kauan kuin alkuperäistä olemusta ei epäillä. Vain siten voimme saada käytännössä aikaan Koraanin oletuksen, että muslimien tulee olla kuin "vakaa rakennus". Jos tätä periaatetta sovelletaan yhteisölliseen elämään, niin yhteisöllä ei ole mitään tarvetta haaskata energiaansa sivuseikkoihin tai osittaisiin "uudistuksiin", joilla luonteensa vuoksi on korkeintaan ohimenevä vaikutus. Vapautuneena dialektisesta epäselvyyksistä ja rakentuneena Jumalallisen Lain ja Profeetan esimerkin varaan, islamilainen yhteisö voisi käyttää voimansa materiaalisen ja älyllisen hyvinvointinsa eteen. Siten se tasottaisi tietä yksilöille heidän hengellisissä päämäärissään. Vain tämä on islamilaisen yhteiskuntajärjestelmän todellinen uskonnollinen päämäärä.

Sitten kolmanteen sunnan puoleen ja sen ehdottoman seuraamisen välttämättömyyteen.

Tässä järjestelmässä monet arkipäiväiseen elämäämme liittyvät yksityiskohdat perustuvat *Profeetan jättämään esimerkkiin*. Mitä ikinä teemmekin, meidän on verrattava sitä Profeetan vastaavaan tekoon tai sanontaan. Siten ihmisistä suurimman persoona tulee meidän päivittäisten rutiinienne osaksi ja hänen hengellinen vaikutuksensa tulee todelliseksi ja aina uudistuvaksi osaksi olemustamme. Meidän on opeteltava tietoisesti tai tiedostamatta Profeetan asenne eri asioihin. Seuraamalla häntä seuraamme moraalisia ilmoituksia ja samalla johdatusta täydelliseen elämään. Tässä kohtaa joudumme tekemään valinnan. Pidämmekö Profeettaa vain viisaana miehenä muiden viisaiden joukossa, vai Jumalan Lähettiläänä, joka toimi aina Jumalaisen innoituksen vallassa. Pyhän Koraanin näkökulma tähän ei jätä sijaa väärinymmärrykselle. Mies joka oli määrätty olemaan viimeinen Profeetta ja "Armona koko maailmalle" ei voi olla muuta kuin pysyvän johdatuksen alainen. Torjumalla hänen johdatuksensa tai edes tiettyjä osia siitä, merkitsee itsensä Jumalan johdatuksen hyljeksimistä. Tuollaisesta ajatuskulusta seuraisi loogisesti se, ettei islamin sanomaa ollutkaan tarkoitettu lopulliseksi ja viimeiseksi. Se olisi tuon ajattelun puitteissa pelkästään eräänlainen vaihtoehtoinen ratkaisu ihmisen ongelmiin, joka olisi tarjolla valittavaksi yhtenä muutamista muista, mahdollisesti yhtä hyvistä ja oikeista, ratkaisumalleista. Tuollainen helppo periaate - joka moraalisesti ja käytännöllisesti katsoen ei sitoisi ketään - tuskin johtaisi mihinkään, ei ainakaan siihen islamin henkeen, josta Pyhä Koraani toetaa:

"Tänään olen tehnyt teidän uskontonne täydelliseksi, saattanut armoni täydelliseksi ja valinnut islamin teidän uskonnoksenne."(5:3)

Pidämme islamia ylivertaisena muihin uskonnollisiin järjestelmiin verrattuna, koska se kätkee sisäänsä elämän kokonaisuudessaan. Se huomioi yhtäläisessä suhteessa tämän maailman ja tuonpuoleisen, sielun ja ruumiin, yksilön ja yhteiskunnan. Se ei huomioi pelkästään ihmisluontoon kätkeytyjä jaloja mahdollisuuksia, vaan yhtäläillä sen perinnäiset heikkoudet ja rajoitukset. Se ei vaadi meiltä mahdottomia, vaan ohjaa meitä hyödyntämään mahdollisuutemme ja siten nousemaan korkeammalle olemassaolon tasolle, saavuttamaan tason, jolla ei enää ole ristiriitaa eikä vastakkainasettelua idean ja tekojen välillä. Se ei suinkaan ole eräs tie monien joukossa, vaan juuri

se *oikea tie*; mies, joka välitti meille nämä opetukset ei myöskään ole kuka tahansa tiennäyttävä,
vaan tiennäyttäjistä
juuri *tämä oikea*. Hänen seuraamisensa kaikessa mitä hän määräsi on samaa kuin seurata islamia;
torjua hänen sunnansa on samaa kuin torjua koko todellinen islam.

LOPPUSANAT

Olen edellä yrittänyt osoittaa, että islam ei hyödy sulautumisesta länsimaiseen kulttuuriin. Toisaalta muslimimaailmalla on jäljellä liian vähän energiaa, ettei se kykene tarjoamaan riittävää vastarintaa. Sen kulttuurisen olemassaolon jäänteitä painetaan maanrakoon länsimaisten tapojen ja ajatusten paineesta. Periksiantamisen merkit ovat selvästi nähtävissä; ja periksiantaminen merkitsee kuolemaa kansojen ja kulttuurien elämälle.

Mikä on vialla islamissa? Onko se todella, kuten vihollisemme ja petturit riveissämme haluavat sanoa "loppuun käytetty voima"? Onko se tehnyt tehtävänsä ja antanut maailmalle mitä sillä on ollut annettavanaan?

Historia osoittaa meille, että kaikki ihmisten kulttuurit ja sivilisaatiot ovat orgaanisia kokonaisuuksia ja muistuttavat elollisia olentoja. Ne käyvät läpi kaikki orgaanisen elämän vaiheet: ne syntyvät, niillä on nuoruus, kypsä ikä ja lopulta tulee rappio. Kasvien tavoin kulttuurit kuihtuvat ja muuttuvat tomuksi, ne kuolevat ja niiden ajan mentyä ohi ne antavat tilaa toisille vastasyntyneille.

Onko tämä myös islamin tapauksessa? Pikaisesti katsottuna näyttäisi olevan. Epäilemättä islamilaisella kulttuurilla on ollut loistava nousunsa ja kukoistuksensa, sillä oli voimaa innostaa ihmisiä tekoihin ja uhrauksiin. Se muutti kansoja ja muutti koko maapallon pinnan elämää, ja sitten siitä tuli tyhjä sana ja nykyisellään sen rakenteet rapistuvat. Mutta onko tässä kaikki?

Mikäli uskomme, ettei islam ole pelkkä kulttuuri muiden joukossa, ei pelkkä ihmisajatusten ja toiveiden tulos, vaan Kaikkivaltiaan Jumalan laki, jota ihmiskunnan tulee seurata kaikkina aikoina ja kaikkialla, niin näkökulma muuttuu täysin. Jos islamilainen kulttuuri taas on tai oli tulosta siitä, että seuraamme ilmoitettua lakia, emme voi koskaan myöntää, että se muiden kulttuurien tavoin olisi rajoittunut ajan kulkuun tai tiettyyn aikakauteen. Syynä islamin ilmeisenn rappioon onkin sydämiemme kuolema ja tyhjiys. Sydämemme ovat liian joutilaita ja liian laiskoja kuulemaan ikuista ääntä. Mitään merkkejä ei ole olemassa siitä, että maailma nykyisellään olisi kasvanut ulos islamista. Islamia parempaa eettistä järjestelmää ei ole olemassa. Islamia parempaa aatetta ihmisten välisestä veljeydestä ei käytännössä ole, kuin mikä ilmenee sen ylikansallisessa *umma* käsitteessä. Mikään järjestelmä ei ole kyennyt luomaan islamia parempaa sosiaalista järjestelmää, jossa sen jäsenten ristiriidat ja kitkat on minimoitu. Mikään ei vedä vertoja islamin kyvyille tukea ihmisen oma-arvontuntoa, turvallisuudentunnetta, hengellistä toivoa, ja lopulta myös hänen onnellisuuttaan.

Kaikissa näissä kohdissa ihmisrodun nykyiset saavutukset jäävät kauaksi islamin ohjelmasta. Mistä siis löytyy peruste sanoa, että islam on "aikansa elänyt"? Onko kyse pelkästään siitä, että sen perusta on uskonnollisuudessa ja uskonnollinen suuntautumien on poissa muodista? Tarkastelemalla uskonnolliselle elämäkäsitteelle perustuvaa järjestelmää huomaamme sen mahdollistaneen täydellisimmän käytännöllisen elämänohjelman, voimakkaimman ja ihmisen psykologiaan sopivamman kuin mikään muu ihmismielen ehdotus tai uudistus - eikö tässä olekin painava peruste uskonnollisen maailmankatsomuksen puolesta?

Islam on täysin tukenut ihmisten myönteisiä saavutuksia. Se on kannustanut niihin jo painottanut niiden suotavuutta jo kauan ennen kuin niihin päästiin. Se on myös voimakkaasti ja selvästi varoittanut ihmisten virheistä ja heikkouksista, ennen kuin ihmiskunta havaitsi ne virheiksi. Jopa puhtaasti älylliseltä kannalta, riippumatta uskonnollisista käsityksistä, kaikki tukee islamin käytännöllisten ohjeiden seuraamista.

Tarkasteltuamme kulttuuriamme tältä kannalta, tulemme kiistatta siihen johtopäätökseen, että sen uudelleen nousu on mahdollinen. Islamia ei tarvitse "uudistaa", kuten jotkut muslimit ajattelevat - se on itsessään täydellinen. Meidän on itse muutettava suhdettamme uskoon, laskuuttamme, itsetyytyväisyyttämme, lyhytnäköisyyttämme, yhdellä sanalla *meidän* heikkouksiamme - ei islamin kuviteltuja heikkouksia. Islamin uudelleenelpyminen ei tapahdu uusien periaatteiden löytämisen kautta, vaan vanhojen ja unohdettujen elvyttämisen kautta. Varmasti me saamme impulsseja muista

kulttuureista, mutta emme saa korvata islamin täydellistä rakennetta millään ei-islamilaishella. Tulee se sitten lännestä tai idästä. Islamia ei voi hengellisenä ja sosiaalisena instituutiona "parantaa". Näissä oloissa kaikki ulkoisten vaikutteiden tunkeutumisen aiheuttamat muutokset islamin sosiaalisessa järjestelmässä ovat heikennyksiä ja tuhoisia sille. Siksi ne ovat valitettavia. Muutosta toki tarvitaan: mutta sen tulee lähteä *meistä itsestämme* - ja sen tulee olla kohti islamia, ei siitä pois.

Kaikessa tässä me emme saa pettää itseämme. Tiedämme, että maailmamme, islamin maailma, on lähes menettänyt asemansa omana kulttuurisena tekijänä. En puhu nyt muslimien rappion poliittisesta puolesta. Ylivoimaisesti tärkein puoli löytyy älylliseltä ja sosiaaliselta puolelta. Uskomme häviämisestä ja sosiaalisen rakenteemme järkkymisestä. Alkuperäisen islamilaisen yhteiskunnan vakaudesta on jäljellä enää vain vähän. Nykyisen kulttuurisen kaaoksen keskellä on havaittavissa, että islamilaisen yhteiskunnan suuruuden aikojen tasapainottavat voimat ovat lähes kuluneet loppuun. Me emme tiedä minne nykyinen harhailu kulttuurimme vie. Jäljellä ei ole enää älyllistä rohkeutta, eikä tahtoa vastustaa uskontoamme ja yhteisöämme uhkaavia ulkoisia pyörteitä. Olemme päästäneet käsistämme parhaat moraaliset opetukset, mitä maailmassa on koskaan ollut. Vähättelimme uskoamme, joka oli esi-isillemme elävää todellisuutta. Häpeämme siinä, kuin he olivat ylpeitä, me olemme ilkeitä ja itsekeskeisiä siinä missä he olivat anteliaita ja avoimia maailmalle, me olemme tyhjiä siinä kuin he olivat täysisiä.

Tämä valitusvirsi on kaikille ajatteleville muslimeille tuttu. Kaikki ovat kuulleet sen lukemattomia kertoja. Voi kysyä onko enää mitään syytä toistaa se vielä kerran? Mielestäni on. Ei ole olemassa muuta tietä päästä pois rappion häpeästä kuin: tunnustaa häpeä ja pitää sitä yötä päivää silmiemme edessä ja maistaa sen katkeruutta. Kunnes olemme valmiit poistamaan sen aiheuttajan. Ei ole mitään hyötyä piilottaa ilmeistä tosiasiaa ja uskotella itsellemme, että islamilaisen maailman aktiivisuus on kasvussa, että lähetystyötä tehdään neljässä maanosassa ja että länsimaat ovat alkaneet ymmärtää islamin kauneutta aikaisempaa enemmän. Ei ole mitään hyötyä teeskennellä kaikessa tässä ja viisastella vakuuttaaksemme itsellemme, että nöyryytyksemme ei olisi pohjaton. Sillä sen *on* pohjaton.

Päätyykö tämä tähän?

Se ei voi. Meidän monien kaipaukset islamin uudelleen elpymisestä ja monien halu tulla paremmaksi kuin me nyt olemme antaa aiheen uskoa, että kaikki ei ole vielä ohitse. On olemassa tie islamin uudelle tulemiselle ja se on kaikkien niiden nähtävissä, joilla vain on näkevätkä silmät.

Ensimmäiseksi täytyy päästä eroon islamin puolesta "anteeksi pyytävästä" hengestä, joka toisin sanottuna tarkoittaa tappiomielialaa. Seuraavana tulee tietoinen ja harkittu Profeetan sunnan seuraaminen. Sillä sunna tarkoittaa islamin opetusten siirtämistä käytäntöön. Sitä käytäntöön soveltamalla havaitsemme heti mitkä länsimaista lähtöisin olevat impulssit voidaan hyväksyä ja mitkä pitää torjua. Sen sijaan, että vaatimattomasti jätämme islamin ulkomaisten älyllisten normien arvioitavaksi, meidän vielä kerran opittava pitämään *islamia* normina, jonka perusteella tarkastella maailmaa.

On totta, että monet islamin alkuperäiset tarkoitukset ovat vääristyneet joidenkin puutteellisten, vaikkakin yleisesti hyväksytyjen, tulkintojen vuoksi. Ne muslimit, jotka eivät voi palata alkuperäisiin lähteisiin ja sitä kautta korjata käsityksiään, joutuvat elämään vääristyneen islamin ja islamilaisuuden kanssa. Ne mahdottomat ehdotukset, joita jotkut omatekoiset "puhdasoppineet" ovat tuonneet esiin, eivät ole muuta kuin uusplatonisen logiikan oletuksille perustuvia, tavanomaisia tulkintoja, jotka olisivat voineet olla "moderneja" kaksi- tai kolmesataa vuotta hijran jälkeen. Nykyään ne ovat auttamasti vanhentuneita. Länsimaisittain koulutetut muslimit, jotka eivät ole perillä arabian kielestä eikä *fighin* kiemuroista, ovat taipuvaisia pitämään noita loppuun kuluneita subjektiivisia tulkintoja ja käsityksiä jäljennöksinä todellisen Lainantajan tarkoituksista. Pettyneenä niihin he helposti hylkäävät koko islamilaisen *sharian*. Niinpä saadaksemme palautettua heidät jälleen muslimien elämän luovaksi voimaksi, meidän on tarkistettava arvioita islamin lähtökohdista. Ne pitää tarkistaa alkuperäisistä lähteistä siten, että ne sopivat meidän ymmärryksellemme ja jättää pois ne paksut kerrostumat eri aikojen tulkintoja, jotka eivät saa vastakaikua omana aikanamme.

Tuloksena tästä ponnistelusta voisi olla uusi *figh*, joka olisi yhdenmukainen kahden islamin lähteen - Koraanin ja profeetan esikuvan kanssa - ja samalla vastaisi tämän päivän ongelmiin. Samalla tavalla kuin vanhemmat *fighitkin* vastasivat omien aikojensa ongelmiin, jolloin aristoteelinen ja uusplatooninen filosofia oli vallitsevana, ja vastasivat omien aikojensa elinolosuhteita.

Meidän on mahdollista kääntää kulkumme ylöspäin vain jos me saamme takaisin puuttuvan itseluottamuksemme. Tähän tavoitteeseen ei päästä niin kauan kuin me tuhoamme omia sosiaalisia instituutioitamme ja jäljittelemme ulkoisia kulttuureita - ulkoisia ei vain historiallisessa ja maantieteellisessä mielessä, vaan myös hengellisessä mielessä.

Islamin nykytilanne muistuttaa uppoavaa laivaa. Kaikki auttavat kädet ovat tarpeellisia. Mutta se on pelastettavissa vain jos muslimit kuulevat Pyhän Koraanin kutsun:

"Jumalan lähettiläessä on kaunis esikuva niille, jotka uskovat kohtaavansa Jumalan viimeisenä päivänä" (suura 33:21)